บทที่ 6

วิเคราะห์นาฏยลักษณ์ฟ้อนนีโอล้านนา

ในบทนี้ผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์ลักษณะนาฏยลักษณ์ฟ้อนนีโอล้านนาของคณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตั้งแต่ปี 2526 ซึ่งเป็นปีที่เปิดภาควิชา ถึงปี 2548 ผู้วิจัย พบว่า มีผลงานสร้างสรรค์ฟ้อนนีโอล้านนา จำนวน 21 ชุด แบ่งตามลักษณะงานออกเป็น 2 แนวทาง คือ

1. งานปรับปรุงของเดิม 14 ชุด
2. งานสร้างสรรค์ 7 ชุด

1. งานปรับปรุงของเดิม

งานปรับปรุงของเดิมนี้เป็นการสร้างสรรค์ที่ได้จากการสั่งสมประสบการณ์ และเรียนรู้ศิลปะการฟ้อนรำตลอดจนองค์ประกอบในการฟ้อนที่มีมาแต่เดิมแล้วนำมาเลียนแบบปรับกระบวนท่าฟ้อน เครื่องแต่งกายให้สอดคล้องกับการจัดแสดงแต่ยังอยู่ภายในกรอบวัฒนธรรมความเป็นล้านนาตามที่ศึกษาข้อมูลก่อนการสร้างงาน กลุ่มนี้ประกอบด้วยการแสดง 14 ชุด เรียงลำดับตามปี พ.ศ. ที่สร้างงาน ดังนี้

1. ฟ้อนเล็บ
2. ฟ้อนเทียน
3. ฟ้อนดาบ
4. ฟ้อนกิงกระหร่า
5. ฟ้อนวี
6. ฟ้อนผ้า
7. ฟ้อนผางประทีป
8. ฟ้อนหุ่นกระบอก
9. ฟ้อนน้อยไจยา
10. ฟ้อนหางนกยูง
11. ฟ้อนมองเชิงกลายลาย
12. ฟ้อนหม่องส่วยหยี่
13. ฟ้อนไก่แก้ว
14. ฟ้อนกวาง

1. **ฟ้อนเล็บ**

แบบเดิม

ภาพที่ 6.1 : ฟ้อนเล็บแบบวิทยาลัยนาฏศิลป เชียงใหม่

ที่มา : ได้รับความอนุเคราะห์จากว่าที่ร้อยตรีสรายุทธ อ่องแสงคุณ

ปรับใหม่

ภาพที่ 6.2 : ฟ้อนเล็บแบบนีโอล้านนา

ที่มา : ได้รับความอนุเคราะห์ จาก อาจารย์มาณพ มานะแซม

ฟ้อนเล็บแบบนีโอล้านนา

ปรับปรุงจากของเดิมโดยมีลักษณะ ดังนี้

1. ปรับเรื่องกระบวนท่าฟ้อนจากเดิมนับจังหวะเสียงกลอง 5 หรือ 7 จังหวะเปลี่ยน 1 กระบวนท่า มาเป็นลักษณะการฟ้อนที่ไม่ยึดติดจังหวะเดิมตายตัว สามารถปรับเปลี่ยนได้ขึ้นอยู่กับการนัดแนะของผู้ฟ้อนเพื่อให้สอดคล้องกับเวลาในการแสดง หรือถ้าฟ้อนเดี่ยวสามารถปรับได้ตามดุลยพินิจของช่างฟ้อน ผู้ฟ้อนบิดหรือ ดันสะโพกออกด้านข้างลำตัว

2. ผู้ฟ้อน ฟ้อนเล็บแบบนีโอล้านนานี้ฟ้อนทั้งช่างฟ้อนผู้ชาย และผู้หญิง

3. เครื่องแต่งกาย ไม่ยึดติดแน่ชัดแต่ละครั้งในการแสดงสามารถปรับเปลี่ยนได้ แต่อยู่ในกรอบของความเป็นล้านนา เช่น เกล้าผมมวยติดดอกไม้ ห่มสไบ นุ่งซิ่น หรือ เกล้าผมมวยติดดอกไม้ สวมเสื้อแขนกระบอก นุ่งซิ่น หรือโจงกระเบน สวมรองเท้า สวมเล็บทองเหลืองที่นิ้วมือทั้งสองข้างยกเว้นนิ้วหัวแม่มือ ซึ่งลักษณะการแต่งกายได้เลียนแบบมาจากภาพเจ้านายฝ่ายเหนือฟ้อนรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คราเสด็จล้านนา เป็นต้น

4. ดนตรีประกอบการแสดงไม่ยึดตายตัวในการฟ้อนใช้เพลงฟ้อนเล็บหรือเพลงปราสาทไหวในการฟ้อน

2. ฟ้อนเทียน

แบบเดิม

ภาพที่ 6.3 : ฟ้อนเทียนแบบวิทยาลัยนาฏศิลป เชียงใหม่

ที่มา : ได้รับความอนุเคราะห์จากว่าที่ร้อยตรีสรายุทธ อ่องแสงคุณ

ปรับใหม่

ภาพที่ 6.4 : ฟ้อนครัวทาน (ฟ้อนเล็บ – ฟ้อนเทียน) แบบวิจิตรศิลป์
งานหอคำคุ้มแก้วฯ วันที่ 22 มกราคม 2548
ที่มา : ผู้วิจัย

ฟ้อนเทียนแบบนิโอล้านนา

ฟ้อนเทียน ฟ้อนเล็บ หรือ ฟ้อนครัวทาน ปรับปรุงจากเดิมโดยมีลักษณะเช่นเดียวกันกับฟ้อนเล็บเพียงแต่ผู้ฟ้อนถือเทียนแทนการสวมเล็บทองเหลือง สวมรองเท้า เครื่องแต่งกายเลียนแบบเจ้านายฝ่ายเหนือฟ้อนรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวคราเสด็จล้านนา

3. **ฟ้อนดาบ**

ของเดิม

ภาพที่ 6.5 : ฟ้อนดาบแบบพื้นเมือง (ครูคำ กาไวย์ ศิลปินแห่งชาติประจำปี 2535)
ที่มา : ได้รับความอนุเคราะห์จากนายศราวุธ จันทรขำ

ปรับใหม่

ภาพที่ 6.6 : ฟ้อนดาบแบบนีโอล้านนา

ที่มา : ได้รับความอนุเคราะห์จากอาจารย์วิถี พานิชพันธ์

ฟ้อนดาบแบบนีโอล้านนา

ปรับปรุงจากเดิมโดยมีลักษณะ ดังนี้

1. ปรับเรื่องกระบวนท่าฟ้อนให้มีความน่าสนใจโดยใช้เทคนิคการพ่นไฟเข้ามาประกอบการแสดงโดยผู้แสดงอมน้ำมันก๊าซพ่นไปยังปลายดาบทั้งสองที่ปลายดาบใช้ผ้าชุบน้ำมันติดไฟ
2. ผู้ฟ้อน ผู้ชายฟ้อนเดี่ยว บางครั้งใช้ผู้หญิงฟ้อนก็มี
3. ปรับเรื่องเครื่องแต่งกาย โดยผู้ฟ้อนโพกศีรษะ ใส่กรองคอ สร้อยตัว นุ่งผ้าหยักรั้ง ผ้าคาดเอว
4. ดนตรีประกอบการแสดง ไม่ยึดตายตัวปรับตามความเหมาะสม

4. **ฟ้อนนกกิงกะหร่า**

ของเดิม

ภาพที่ 6.7 : ฟ้อนนกกิงกะหร่าแบบพื้นเมือง
ที่มา : หนังสือลักษณะไทย เล่ม 3

ปรับใหม่

ภาพที่ 6.8 : ฟ้อนนกกิงกะหร่าแบบนีโอล้านนา

ที่มา : ได้รับความอนุเคราะห์ จาก อาจารย์สุทธิพันธ์ เหรา

ฟ้อนนกกิงกระหร่าแบบนีโอล้านนา

ปรับปรุงจากเดิมโดยมีลักษณะ ดังนี้

1. กระบวนท่าฟ้อน เน้นที่จริตกิริยาเลียนแบบนกให้มากที่สุด และแสดงใกล้ชิดคนดู ต่างจากเดิมที่ฟ้อนอวดผู้ชมอยู่ห่างๆ
2. ผู้ฟ้อน ฟ้อนทั้งผู้ชาย และผู้หญิง
3. เครื่องแต่งกาย ปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมแต่อยู่ในกรอบจารีตทางล้านนา เช่น อาจสวมศีรษะนก หรือโพกศีรษะ
4. ดนตรีประกอบการแสดง ไม่ยึดตายตัวปรับตามความเหมาะสม

5. ฟ้อนวี

ของเดิม

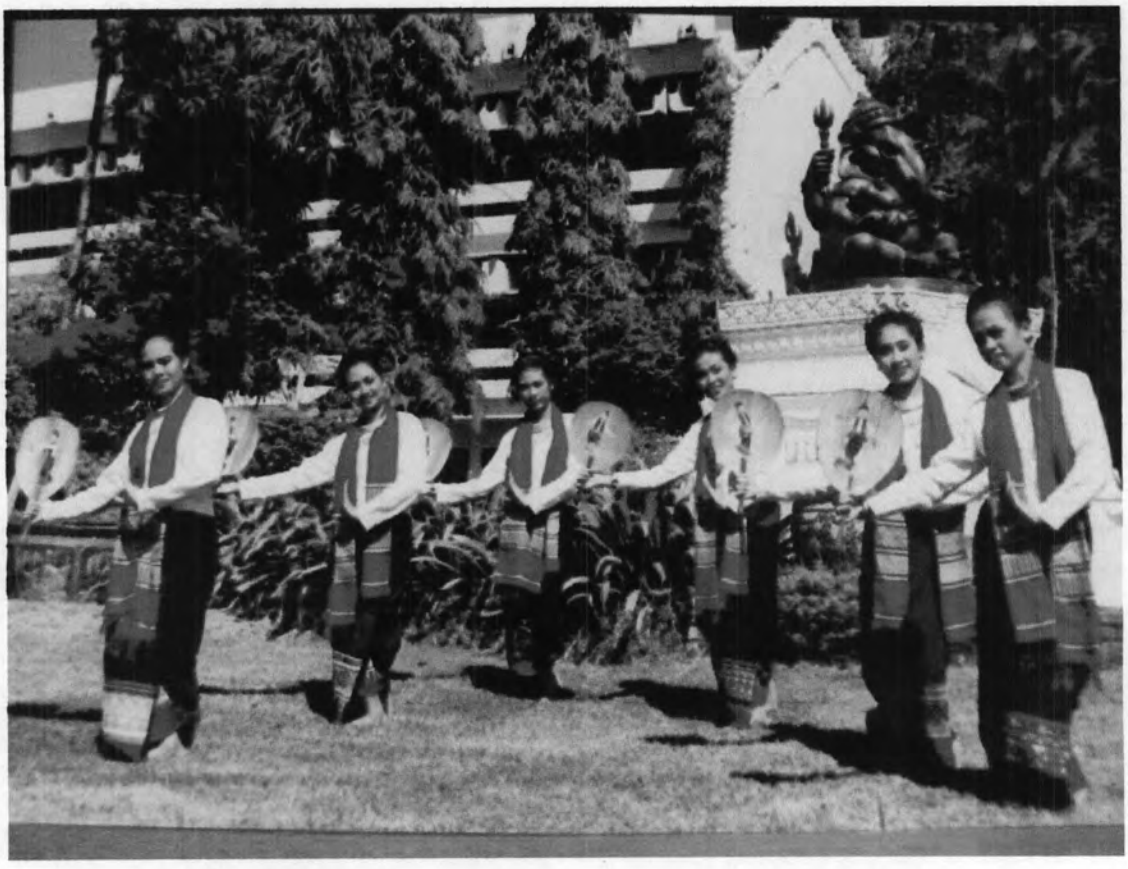

ภาพที่ 6.9 : ฟ้อนวีแบบวิทยาลัยนาฏศิลป เชียงใหม่

ที่มา : ได้รับความอนุเคราะห์จากว่าที่ร้อยตรีสรายุทธ อ่องแสงคุณ

ปรับใหม่

ภาพที่ 6.10 : ฟ้อนวีแบบวิจิตรศิลป์
แสดงถวายพระพรพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ
และพระบรมวงศานุวงศ์ ปี 2541
ที่มา : ได้รับความอนุเคราะห์จากอาจารย์สุทธิพันธ์ เหรา

ฟ้อนวีแบบนีโอล้านนา

ปรับปรุงการฟ้อนวีที่มีมาแต่เดิม โดยมีลักษณะการปรับปรุง ดังนี้

1. กระบวนท่าฟ้อน เน้นเรื่องการใช้ประโยชน์จากพัด หรือวี ฟ้อนไปตามจินตนาการ ไม่ยึดตายตัวมีทั้งโบกด้วยมือขวา และมือซ้าย โบกขึ้นลง เป็นต้น เน้นจริตในการฟ้อนเพื่ออวดความงามของเครื่องแต่งกาย
2. ผู้ฟ้อน ใช้ช่างฟ้อนผู้หญิงมีทั้งฟ้อนเดี่ยว และเป็นกลุ่ม
3. เครื่องแต่งกาย เกล้าผมติดดอกไม้ ผ้ารัดอก นุ่งซิ่นยาวกรอมเท้ามีปลายผ้าคล้ายพม่า หรือแต่งกายตามเชื้อชาติ เช่นชาวลื้อโพกศีรษะ สวมเสื้อแขนกระบอก นุ่งซิ่น เป็นต้น
4. ดนตรีประกอบการแสดง ใช้ดนตรีล้านนาที่ค่อนข้างช้าประกอบการฟ้อน เช่น เพลงปราสาทไหว และไม่ยึดติดทำนองเพลง เป็นต้น

6. ฟ้อนผ้า

ของเดิม

ภาพที่ 6.11 : ฟ้อนสาวไหมแบบพื้นเมือง

ที่มา : หนังสือลักษณะไทย เล่ม 3

ปรับใหม่

ภาพที่ 6.12 : ฟ้อนผ้าแบบวิจิตรศิลป์

ที่มา : ได้รับความอนุเคราะห์จากอาจารย์สุทธิพันธ์ เหรา

ฟ้อนผ้าแบบนีโอล้านนา

ปรับปรุงการฟ้อนผ้ามาจากชุดฟ้อนสาวไหม โดยมีลักษณะในการปรับปรุง ดังนี้

1. กระบวนท่าฟ้อน ผู้ฟ้อนแสดงกิริยาเลียนแบบการทอผ้า ซึ่งอาจไม่เรียงลำดับกระบวนท่าตามแม่แบบการฟ้อนสาวไหมที่มีมาแต่เดิม แต่ฟ้อนผ้าแบบนีโอล้านนา เน้นสื่อถึงความงามของตัวผ้าที่ผู้ฟ้อนสวมใส่อยู่ ดังนั้นกระบวนท่าฟ้อนในแต่ละครั้งจึงไม่ตายตัวขึ้นอยู่กับช่างฟ้อนแต่ละคนจะฟ้อนตามจินตนาการและเพิ่มจริตในการฟ้อนเพื่ออวดความงาม
2. ผู้ฟ้อน ใช้ผู้หญิงฟ้อนเดี่ยว
3. เครื่องแต่งกาย ผู้หญิงเกล้าผมติดดอกไม้สวมเสื้อแขนกระบอก หรือ รัดอกเปิดหน้าท้อง นุ่งซิ่นยาวกรอมเท้า
4. ดนตรีประกอบการแสดง ใช้เพลงปราสาทไหว หรือเพลงปั่นฝ้าย

7. ฟ้อนผางประทีป

ของเดิม

ภาพที่ 6.13 : ฟ้อนผางประทีปแบบวิทยาลัยนาฏศิลป เชียงใหม่

ที่มา : ได้รับความอนุเคราะห์จากว่าที่ร้อยตรีสรายุทธ อ่องแสงคุณ

ปรับใหม่

ภาพที่ 6.14 : ฟ้อนผางประทีปแบบวิจิตรศิลป์

ที่มา : ได้รับความอนุเคราะห์จากอาจารย์สุทธิพันธ์ เหรา

ฟ้อนผางประทีปแบบนีโอล้านนา

ปรับปรุงจากการแสดงผางประทีปของชมรมพื้นบ้านล้านนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และวิทยาลัยนาฏศิลปเชียงใหม่ มีลักษณะ ดังนี้

1. กระบวนท่าฟ้อน มีการนัดท่าระหว่างผู้ฟ้อนให้พร้อมเพรียงกันในการฟ้อนหมู่ โดยเน้นให้ลงจังหวะห้องเพลงทั้งทำนองเพลงช้า และเพลงเร็ว เน้นเตะปลายเท้า ตวัดปลายผ้า
2. ผู้ฟ้อน ใช้ทั้งผู้ชาย และผู้หญิงฟ้อน
3. เครื่องแต่งกาย เกล้าผมติดดอกไม้ สวมเสื้อแขนยาว ยกเชิง นุ่งซิ่นลุนตยาอะฉิก หรือ เกล้าผมทรงสูง รัดอกเปิดหน้าท้อง นุ่งซิ่นลุนตยาอะฉิก ตามแต่เลือกใช้ โดยการแต่งกายนี้นำมาจากภาพเขียนจิตรกรรมฝาผนังทั้งสิ้น
4. ดนตรีประกอบการแสดง ใช้ทำนองเพลงของพม่า เพลงมิงกะลาแอ๊ะคั่น

8. **ฟ้อนหุ่นกระบอก**

ของเดิม

ภาพที่ 6.15 : ฟ้อนหุ่นกระบอกแบบพม่า

ที่มา : ได้รับความอนุเคราะห์จาก อาจารย์สุทธิพันธ์ เหรา

ปรับใหม่

ภาพที่ 6.16 : ฟ้อนหุ่นกระบอกแบบวิจิตรศิลป์

ที่มา : ได้รับความอนุเคราะห์ จาก อาจารย์สุทธิพันธ์ เหรา

ฟ้อนหุ่นกระบอกแบบนีโอล้านนา

ปรับปรุงจากการแสดงหุ่นกระบอกพม่าโดยมีลักษณะ ดังนี้

1. กระบวนท่าฟ้อน ผู้ฟ้อนเลียนแบบให้ใกล้เคียงกับการแสดงหุ่นสายของพม่าให้มากที่สุด ตามความสามารถของช่างฟ้อนแต่ละคน
2. ผู้ฟ้อน ใช้ทั้งชาย และหญิง คล้ายกับการแสดงต้นแบบ
3. เครื่องแต่งกาย เลียนแบบให้ใกล้เคียงกับต้นแบบ และปรับเปลี่ยนไปตามความเหมาะสมสำหรับการแสดงและครั้ง
4. ดนตรีประกอบการแสดง ไม่ยึดติดเพลงตายตัวสามารถปรับเปลี่ยนได้แต่เน้นจังหวะและทำนองให้มีกลิ่นอายของพม่า และมักใช้ทำนองเพลงมิงกะลาแอ๊ะคั่นประกอบการแสดง

9. **ฟ้อนน้อยไจยา**

ของเดิม

ภาพที่ 6.17 : ฟ้อนน้อยไจยาแบบพื้นเมือง

ที่มา : ได้รับความอนุเคราะห์จากว่าที่ร้อยตรีสรายุทธ อ่องแสงคุณ

ปรับใหม่

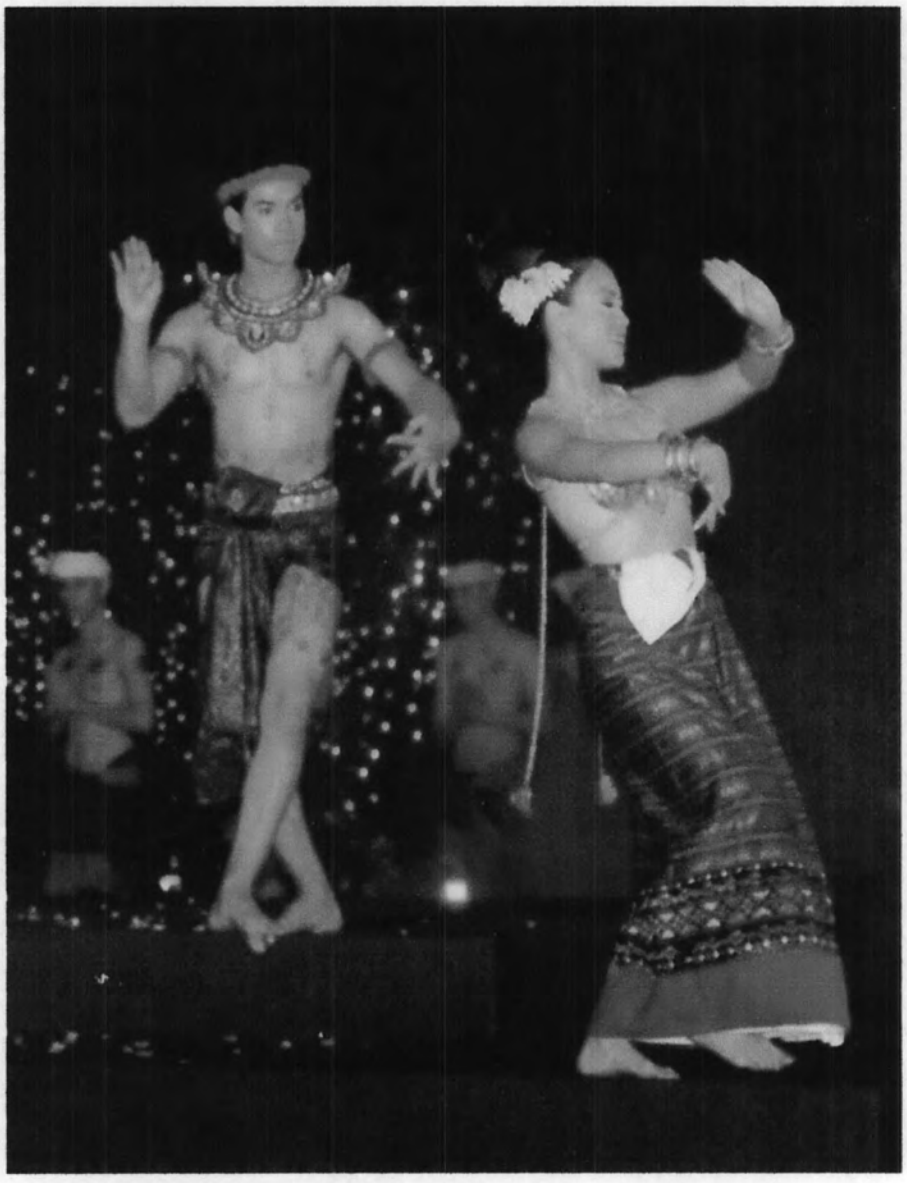

ภาพที่ 6.18 : ฟ้อนน้อยไจยาแบบนีโอล้านนา

ที่มา : ได้รับความอนุเคราเคราะห์จากอาจารย์วิถี พานิชพันธ์

ฟ้อนน้อยไจยาแบบนิโอล้านนา

ปรับปรุงการฟ้อนมาจากแบบฉบับของวิทยาลัยนาฏศิลป โดยมีวิธีการปรุงแต่ง ดังนี้

1. กระบวนท่าฟ้อนผู้ชาย และหญิง ฟ้อนเชิงเกี้ยวพาราสีตามบทร้อง โดยใส่จริต กิริยา อารมณ์ให้สัมพันธ์กับบทร้อง และฟ้อนสุดตัว คือ ส่งมือ และแขนสุด ก้าวเท้าและดันสะโพกออกด้านข้างตามจินตนาการของผู้ฟ้อน เป็นต้น
2. ผู้ฟ้อน ใช้ผู้ชายและผู้หญิง
3. เครื่องแต่งกาย แต่งกายตามความเหมาะสม แต่อยู่ในกรอบความเป็นล้านนามีที่มาของข้อมูล เช่น ผู้หญิงเกล้าผมติดดอกไม้ใส่ก่องนม (คล้ายเสื้อชั้นในสตรี) นุ่งซิ่น ซึ่งได้นำรูปแบบมาจากภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดในล้านนา หรือสตรีรัดอกเปิดหน้าท้อง นุ่งซิ่น ผู้ชายโพกศีรษะใส่กรองคอ เปลือยอก นุ่งผ้าหยังรั้ง เป็นต้น
4. ดนตรีประกอบการแสดงใช้เพลงน้อยไจยาประกอบการแสดง

10. ฟ้อนหางนกยูง

ของเดิม

ภาพที่ 6.19 : ฟ้อนหางนกยูงของชาวไทเขินในเมืองเชียงตุง
ที่มา : คนไทในอุษาคเนย์

ปรับใหม่

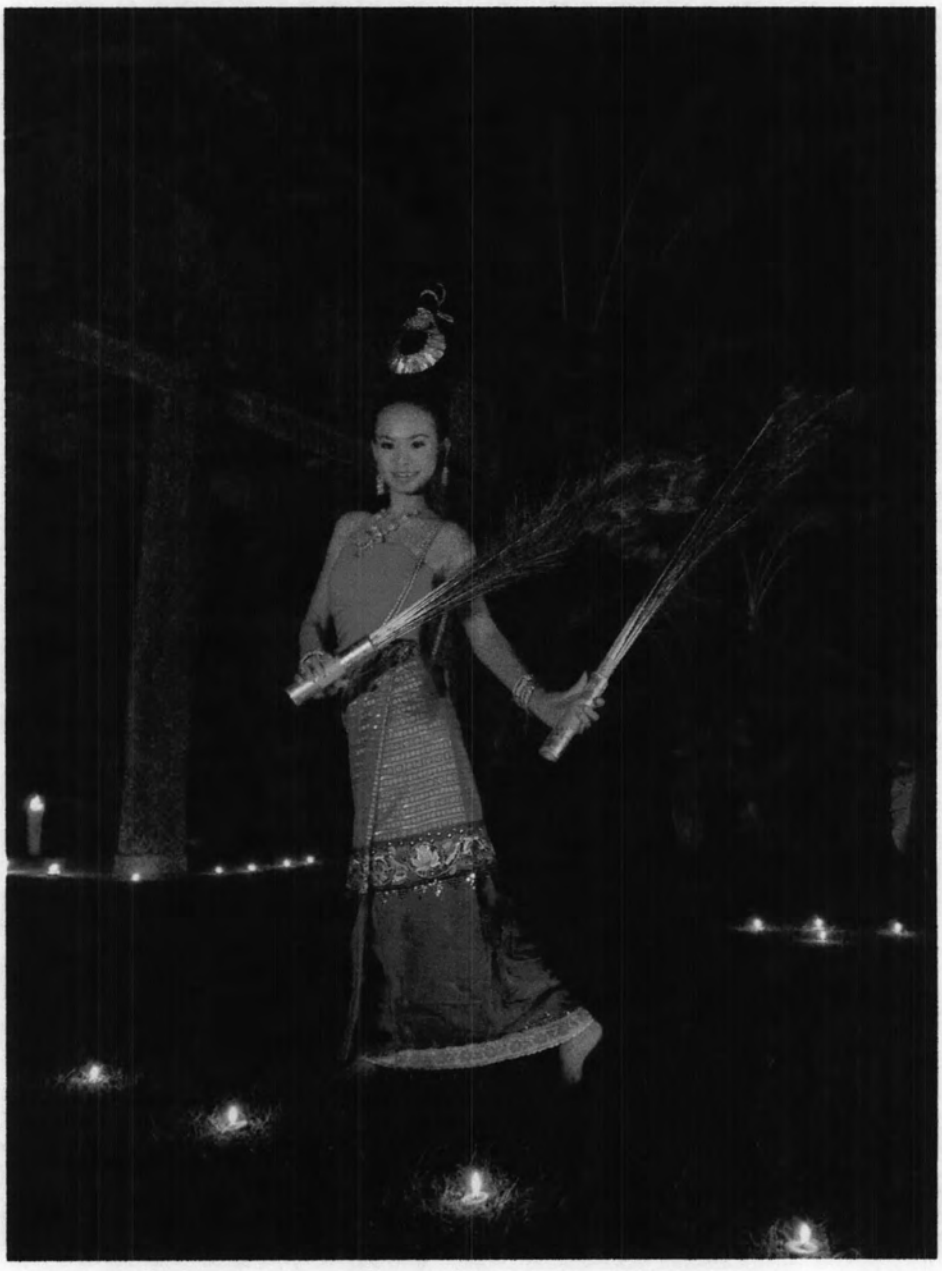

ภาพที่ 6.20 : ฟ้อนหางนกยูงแบบนีโอล้านนา

ที่มา : ได้รับความอนุเคราะห์จากอาจารย์สุทธิพันธ์ เหรา

ฟ้อนหางนกยูงแบบนีโอล้านนา

ปรับปรุงจากการฟ้อนของชาวเชียงตุงในงานพระราชทานเพลิงศพเจ้าทิพวรรณ ณ เชียงตุง ณ เมรุวัดสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นฟ้อนของชาวไต แล้วนักศึกษาภาควิชาศิลปะไทยได้นำมาใช้ในการฟ้อน โดยมีลักษณะ ดังนี้

1. กระบวนท่าฟ้อน มีการนัดท่าระหว่างผู้ฟ้อนให้พร้อมเพรียงกัน สองมือถือหางนกยูงที่มัดเป็นกำ โบกไปมาตามกระบวนท่า
2. ผู้ฟ้อน ใช้ทั้งผู้ชาย และผู้หญิง
3. เครื่องแต่งกาย ผู้หญิงเกล้าผมติดดอกไม้ สวมเสื้อแขนกระบอก หรือ รัดอกเปิดหน้าท้อง นุ่งซิ่น
4. ดนตรีประกอบการแสดง ใช้ทำนองเพลงค่อนข้างช้า ไม่ยึดตายตัว

11. ฟ้อนมองเชิงกลายลาย

ของเดิม

ภาพที่ 6.21 : ฟ้อนรับครัวตานของชาวไทลื้อสิบสองปันนา
ต้นแบบของการฟ้อนกลายลาย
ที่มา : ได้รับความอนุเคราะห์จากอาจารย์สุทธิพันธ์ เหรา

ปรับใหม่

ภาพที่ 6.22 : ฟ้อนมองเชิงกลายลายแบบวิจิตรศิลป์

ที่มา : ได้รับความอนุเคราะห์จากอาจารย์สุทธิพันธ์ เหรา

ฟ้อนมองเชิงกลายลายแบบนีโอล้านนา

ปรับปรุงการฟ้อนที่มีมาแต่เดิมจากการฟ้อนของชาวไทลื้อ โดยมีลักษณะการปรับปรุง ดังนี้

1. กระบวนท่าฟ้อน มีการนัดท่าระหว่างผู้ฟ้อนให้พร้อมเพรียงกัน เน้นการย่ำเท้าตามจังหวะกลอง
2. ผู้ฟ้อน ใช้ทั้งผู้ชาย และผู้หญิง
3. เครื่องแต่งกาย ผู้ชายโพกศีรษะ สวมเสื้อแขนยาว นุ่งโจงกระเบน ผ้ารัดเอว ฝ่ายหญิงเกล้าผมมวยติดดอกไม้ห่มสไบ นุ่งซิ่น หรือ สวมเสื้อแขนยาว นุ่งซิ่นยาวกรอมเท้า ตามแต่ความเหมาะสมโดยไม่ยึดติดว่าเป็นการฟ้อนของชาวไทลื้อ ต้องแต่งกายเลียนแบบชาวไทลื้อ เป็นต้น
4. ดนตรีประกอบการแสดง ยังคงใช้ดนตรีของวงมองเชิงประกอบการแสดง

12. ฟ้อนหม่องส่วยหยี่

ของเดิม

ภาพที่ 6.23 : ฟ้อนหม่องส่วยหยี่แบบพม่า

งานอลังการสามวัฒนธรรม

ที่มา : ได้รับความอนุเคราะห์จากอาจารย์เธียรชาย อักษรดิษฐ์

ปรับใหม่

ภาพที่ 6.24 : ฟ้อนหม่องส่วยหยี่แบบวิจิตรศิลป์
แสดงถวายพระพรพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ
และพระบรมวงศานุวงศ์ ปี 2541
ที่มา : ได้รับความอนุเคราะห์ จาก อาจารย์สุทธิพันธ์ เหรา

ฟ้อนหม่องส่วยหยี่แบบนีโอล้านนา

ปรับปรุงจากเดิมโดยมีลักษณะ ดังนี้

1. กระบวนท่าฟ้อนเลียนแบบให้ใกล้เคียงกับการแสดงหม่องส่วยหยี่ของพม่ามากที่สุดตามแต่ความสามารถของช่างฟ้อนแต่ละคน
2. ผู้ฟ้อน ใช้ทั้งชาย และหญิงคล้ายกับการแสดงต้นแบบ
3. เครื่องแต่งกาย เลียนแบบโดยให้มีความใกล้เคียงกับพม่า
4. ดนตรีประกอบการแสดงใช้เพลงมินกะลาแอ๊ะคั่น

13. ฟ้อนไก่แก้ว

ของเดิม

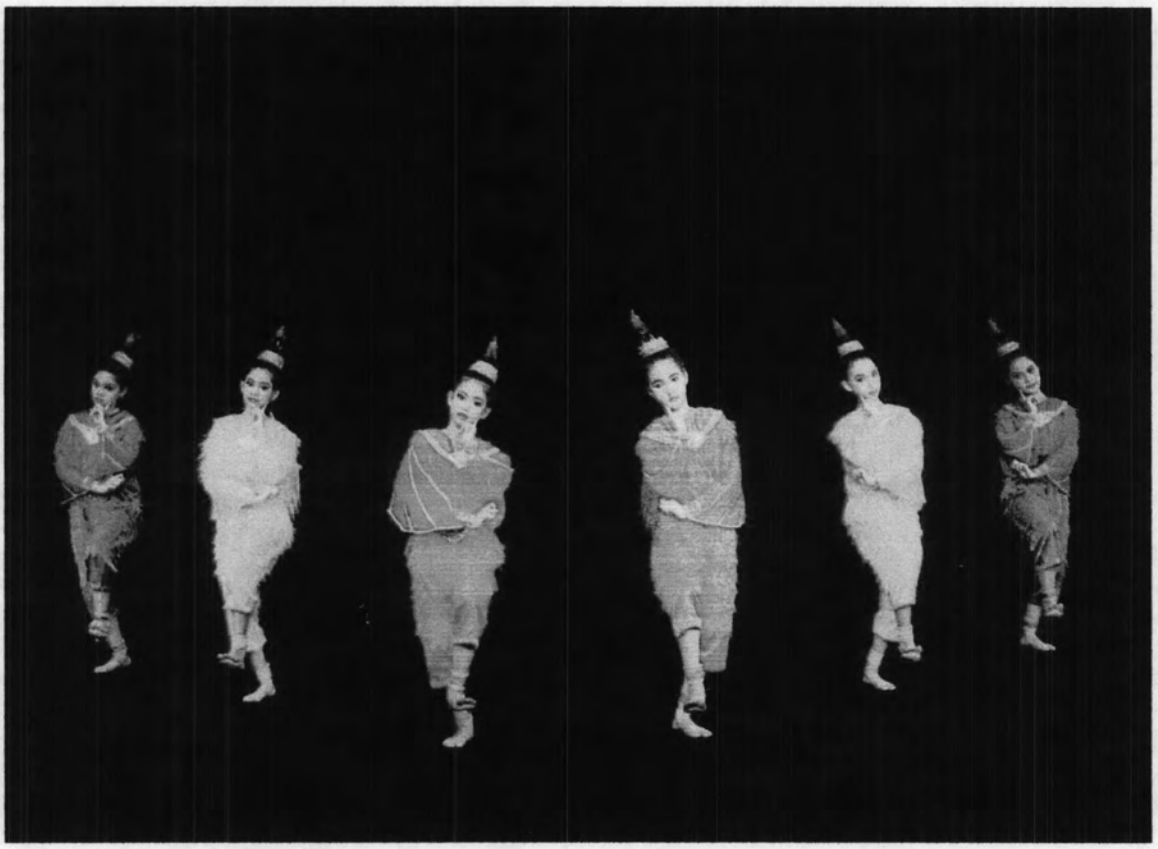

ภาพที่ 6.25 : ระบำไก่แบบวิทยาลัยนาฏศิลป
ที่มา : หนังสือวิพิธทัศนา กรมศิลปากร

ปรับใหม่

ภาพที่ 6.26 : ฟ้อนไก่แก้วแบบวิจิตรศิลป์

ที่มา : ได้รับความอนุเคราะห์จากอาจารย์มาณพ มานะแซม

ฟ้อนไก่แก้วแบบนีโอล้านนา

ปรับปรุงการฟ้อนที่มีรูปแบบการแสดงมาจากระบำไก่ของวิทยาลัยนาฏศิลป โดยมีวิธีการปรับปรุง ดังนี้

1. กระบวนท่าฟ้อน ผู้ฟ้อนเลียนแบบกิริยาของไก่ มีทั้งท่าบิน ท่าจิก กระพือปีก เป็นต้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจินตนาการของผู้ฟ้อนในการสร้างสรรค์ท่าเป็นสำคัญ
2. ผู้ฟ้อน ใช้ผู้หญิงฟ้อน
3. เครื่องแต่งกาย แต่งกายเลียนแบบไก่ โดยสวมศีรษะคล้ายไก่ติดปีก หาง ใส่แผงคอ นุ่งโจงกระเบน
4. ดนตรีประกอบการแสดง ใช้ดนตรีพื้นเมืองล้านนา โดยไม่ยึดติดตายตัว

14. ฟ้อนกวาง

ของเดิม

ภาพที่ 6.27 : ระบำกวางแบบวิทยาลัยนาฏศิลป

ที่มา : ได้รับความอนุเคราะห์ จาก ว่าที่ร้อยตรีสรายุทธ อ่องแสงคุณ

ปรับใหม่

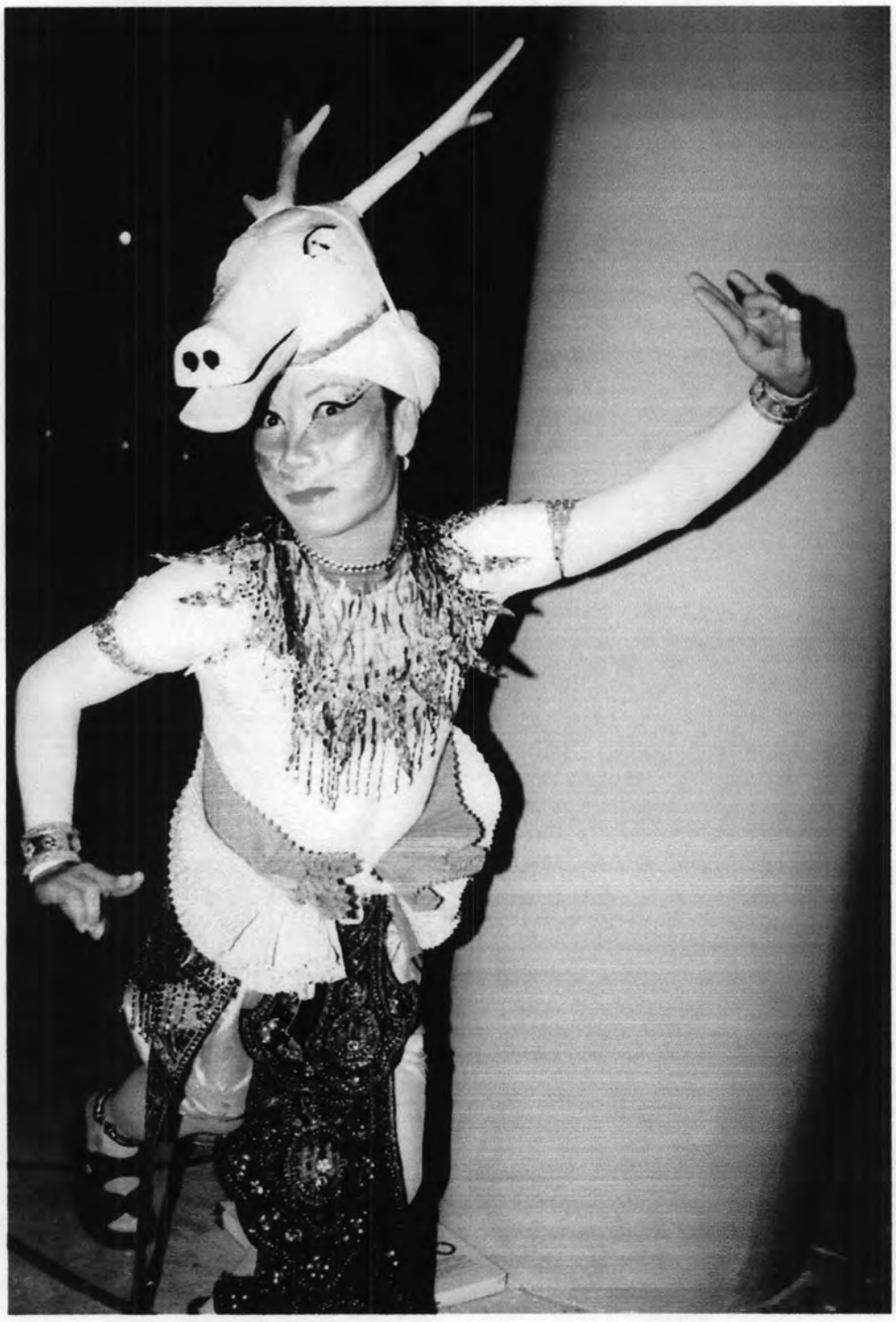

ภาพที่ 6.28 : ฟ้อนกวางแบบภาควิชาศิลปะไทย

ที่มา : ได้รับความอนุเคราะห์จากอาจารย์มาณพ มานะแซม

ฟ้อนกวางแบบนีโอล้านนา

ปรับปรุงการฟ้อนที่มีรูปแบบมาจากระบำกวางของวิทยาลัยนาฏศิลป โดยมีวิธีการปรับปรุงดังนี้

1. กระบวนท่าฟ้อน ผู้ฟ้อนเลียนแบบกิริยาของกวาง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจินตนาการของผู้ฟ้อนเป็นสำคัญ ท่าจึงไม่ยึดติดตายตัวในการฟ้อนแต่ละครั้ง
2. ผู้ฟ้อน ใช้ผู้ชายฟ้อน
3. เครื่องแต่งกาย แต่งกายเลียนแบบกวางโดยสวมศีรษะกวาง สวมเสื้อแขนยาว ใส่กรองคอ นุ่งโจงกระเบน ใส่ห้อยหน้า ห้อยข้าง
4. ดนตรีประกอบการแสดง ใช้ดนตรีพื้นเมืองล้านนา โดยไม่ยึดติดตายตัว

สรุปลักษณะการแสดงแนวสร้างสรรค์ที่ปรับปรุงจากของเดิม

การฟ้อนนีโอล้านนาที่ปรับปรุงจากของเดิมมีกลวิธีการในการสร้างสรรค์ใหม่ โดยใช้แนวคิดของการแสดงนั้นมานำเสนอใหม่แต่อยู่ในกรอบของความเป็นล้านนา และมีเหตุผลในการปรับปรุง อันได้แก่ ปรับเรื่องกระบวนท่าฟ้อนให้เข้ากับความสามารถและความถนัดของช่างฟ้อนแต่ละคน ปรับเรื่องช่างฟ้อนมักใช้ทั้งผู้ชาย และผู้หญิงตามแต่โอกาสและวัตถุประสงค์ของการฟ้อน ปรับเรื่องเครื่องแต่งกายให้สอดคล้องกับการแสดง โดยมักเน้นเรื่องประโยชน์และคุณลักษณะของเครื่องแต่งกายเป็นสำคัญ

ลักษณะการปรับปรุงงานจากของเดิมมีปัจจัยสำคัญ อันได้แก่

1. ผู้ออกแบบการแสดง หรือออกแบบเครื่องแต่งกาย ต้องการนำเสนอความคิดของตนในการสร้างงาน
2. ผู้ว่าจ้าง หรือเจ้าของงานต้องการให้จัดการแสดงตามความคิดของผู้ว่าจ้าง
3. ผู้ฟ้อน หรือผู้แสดงต้องการแสดงความเป็นอิสระในความคิดของตนเมื่อมีโอกาสในการแสดงแต่ทั้งนี้กระบวนการทุกอย่างต้องอยู่ในกรอบความคิด เหตุผลสำคัญของความเป็นล้านนาตามที่ได้ศึกษามาในหลักสูตรปริญญาศิลปบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะไทย

2. งานสร้างสรรค์

ฟ้อนในกลุ่มนี้เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้การฟ้อนตามแบบฉบับเดิม แล้วสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ โดยอาศัยกรอบความคิดทางการสร้างสรรค์งานศิลปะเป็นปัจจัยสำคัญ และอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมเดิม ผลงานในกลุ่มนี้อยู่ 7 ชุด ได้แก่

1. ฟ้อนเทวดา
2. ฟ้อนเจ้าฟ้า
3. ฟ้อนขันดอก
4. ฟ้อนหม้อดอก หรือหม้อดอกปูรณฆฏะ
5. ฟ้อนสตภัณฑ์
6. ฟ้อนลวงเกล็ดแก้ว
7. ฟ้อนช้าง

1. ฟ้อนเทวดา

ฟ้อนเทวดาเป็นฟ้อนที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากภาพประติมากรรมล้านนา แล้วนำมาปรุงแต่งตามจินตนาการให้เกิดมีชีวิตโดยผู้วิจัยได้ศึกษา และรวบรวมกระบวนท่าฟ้อนเทวดา จากอาจารย์มาณพ มานะแซม อาจารย์อนุกูล ศิริพันธ์ ผู้เป็นต้นแบบฟ้อนเทวดา ต่อจากอาจารย์วิถี พานิชพันธ์ และยังคงฟ้อนอยู่ในปัจจุบัน

ผู้วิจัยพบว่ามีกระบวนท่าหลักดังนี้

ฟ้อนเทวดา

1. ยืนพนมมือ

- มือทั้งสองพนมไหว้ระหว่างอก
- เท้าทั้งสองยืนชิด

2. สอดสูงส่งหลัง

- มือซ้ายตั้งวงหักข้อมือในระดับเลยศีรษะ
- มือขวาจีบส่งหลังแขนตึง
- นั่งตั้งเข่าขวา ยกตัวขึ้น น้ำหนักตัวอยู่กึ่งกลาง เท้าซ้ายวางเข่าเปิดส้นเท้า

3. สอดสร้อย

- มือขวาตั้งวงในระดับเลยศีรษะ
- มือซ้ายจีบระดับหัวเข็มขัด
- เท้าซ้ายก้าวไขว้เท้าขวาวางหลังเปิดส้นเท้าหลัง

ท่านี้ปฏิบัติโดยสลับมือ และเท้าได้ตามความเหมาะสม

4. จันทร์ทรงกลด

- มือทั้งสองตั้งวงระดับแง่ศีรษะ
- เท้าขวาก้าวไขว้ เท้าซ้ายวางหลังเปิดส้นเท้า

ท่านี้ปฏิบัติโดยสลับมือและเท้าได้ตามความเหมาะสม

5. บัวชูฝัก

- มือซ้ายหักข้อมือชูขึ้นเหนือศีรษะ
- มือขวาตั้งวงระดับเอว
- เท้าขวาก้าวไขว้ เท้าซ้ายวางหลังเปิดส้นเท้า

ท่านี้ปฏิบัติได้ทั้งมือซ้าย และมือขวา สลับกันเท้าซ้าย หรือขวาก้าวหน้าก็ได้

6. บัวชูฝักส่งจีบหลัง

- มือขวาตั้งวงหักข้อมือชูขึ้นเหนือศีรษะ
- มือซ้ายจีบส่งหลังแขนตึง
- เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลังเปิดส้นเท้า

7. ท่าประทานพร

- มือขวาตั้งวงระดับไหล่
- มือซ้ายแทงมือระดับหัวเข็มขัด
- เท้าขวาก้าวหน้า
- เท้าซ้ายวางหลังเปิดส้นเท้า

8. ท่าผาลา

- มือซ้ายตั้งวงระดับศีรษะหรือเลยศีรษะ
- มือขวาแทงมือหักศอก ออกข้างลำตัว
- เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางซ้ายวงหลังเปิดส้นเท้า

(ท่านี้ทำได้ทั้งซ้ายและขวา)

9. จีบยาว

- มือขวาตั้งวงระดับศีรษะหรือเลยศีรษะ
- มือซ้ายจีบแขนตึง ออกข้างลำตัว
- เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลังเปิดส้นเท้า

(ท่านี้ทำได้ทั้งซ้ายและขวา)

สรุปกระบวนท่าฟ้อนเทวดา

ผู้วิจัยพบกระบวนท่าหลักในการฟ้อนเทวดา จำนวน ท่า 9 ดังนี้

1.พนมมือ 2.สอดสูงส่งหลัง 3.สอดสร้อย 4.จันทร์ทรงกลด(กระต่ายต้องแร้ว) 5.บัวชูฝัก 6. บัวชูฝักส่งหลัง 7.ประทานพร(มหาราชลีลา) 8.ผาลา 9.จีบยาว

ซึ่งกระบวนท่าเหล่านี้เป็นกระบวนท่าหลักที่ใช้ฟ้อน และขึ้นอยู่กับผู้ฟ้อนในการเลือกนำมาใช้ ไม่ยึดตายตัว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถที่เป็นพื้นฐานของช่างฟ้อนในแต่ละคน จะเลือกนำมาใช้ เช่น ผู้มีความถนัดและความสนใจ ในเรื่องภาพจำหลักศิลปะเขมรก็คิดท่าฟ้อนเทวดาให้มีกลิ่นอาย ออกไปทางเขมร หรือนางอัปสรตามภาพจำหลักนั้น (ดูภาพฟ้อนเทวดาตามแนวการสร้างสรรค์ ของคุณธีรยุทธ นิลมูล ในภาคผนวก) แต่กระบวนการที่พัฒนานั้น มีที่มาจากท่าพื้นฐานดังที่ผู้วิจัยได้ สรุปท่าหลักมาในข้างต้น

ทางด้านการเคลื่อนไหว และการใช้พลังทิศทางในการฟ้อนผู้วิจัยจะได้สรุป โดยรวมในหัวข้อ ต่อไป เนื่องจากลักษณะการฟ้อนนี้ มีลักษณะร่วมทางการเคลื่อนไหวคล้ายกัน

2. ฟ้อนเจ้าฟ้า

เป็นฟ้อนที่มีแนวคิดใกล้เคียงกับฟ้อนเทวดาต่างตรงที่ผู้ฟ้อนสมมติตนเองเป็นเจ้าฟ้า หรือ เจ้าผู้ปกครอง เจ้านายฟ้อนรำ เพื่อความรื่นเริง อำนวยพร อำนวยสุขให้กับผู้ที่ได้ชม

กระบวนท่าฟ้อนคล้ายกับฟ้อนเทวดาต่างตรงที่เนื้อหา และเครื่องแต่งกายในการแสดง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงไม่ขอกล่าวถึงกระบวนท่าฟ้อนเจ้าฟ้า ณ ที่นี้

ภาพที่ 6.29 ฟ้อนเจ้าฟ้า
งานนิทรรศการศิลปะภาพศิลปิน และเครื่องแต่งกายประกอบการแสดง
โรงแรมแมนดาริน โอเรียลเต็ล ดาราเทวี
ที่มา : ผู้วิจัย

3. **ฟ้อนขันดอก**

เป็นฟ้อนที่แสดงถึงความเคารพบูชาด้วยดอกไม้ใส่อยู่ในภาชนะขันดอก หรือพานดอกไม้ กระบวนท่าฟ้อนผู้วิจัยได้ศึกษา พบว่า มีกระบวนท่าหลักดังนี้

ฟ้อนขันดอก

1. **ท่าถือขันดอก (เทพนม)**

- มือทั้งสองถือขันดอกไว้ข้างตัวระดับอกด้านขวา
- ก้าวเท้าขวาไปด้านหน้า เท้าซ้ายวางหลังเปิดส้นเท้า

ท่านี้ปฏิบัติสลับมือและเท้าในการเดินโดยมือและเท้าอยู่ข้างเดียวกัน

2. ท่าถือขันดอกฉายมือ (สอดสร้อย)

- มือขวาถือขันดอกระดับอก
- มือซ้ายตั้งวงออกข้างลำตัวระดับอก
- เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลังเปิดส้นเท้า

ท่านี้ปฏิบัติสลับมือถือขันดอกและมือตั้งวง โดยโน้มตัวไปด้านข้างมือตั้งวง

3.ท่าถวายของบูชา 1

- มือทั้งสองถือขันดอกระดับหัวเข็มขัด
- นั่งตั้งเข่าขวายกก้นขึ้นเท้าซ้ายวางเข่าเปิดส้นเท้า

4. ท่าถวายของบูชา 2

- มือทั้งสองถือขันดอกยื่นออกไปด้านข้างลำตัวระดับสายตา
- นั่งคุกเข่า

5. ท่าบิดบัวบาน 1

- วางขันดอกบนพื้นด้านหน้าลำตัว
- มือทั้งสองตั้งวงให้ข้อมือชิดกัน (ท่าบิดบัวบาน) ระดับอก
- นั่งคุกเข่า และโน้มตัวยกก้นขึ้น

6. หยิบดอกไม้

- มือทั้งสองพนมมือวางบนขันดอกในลักษณะแตะของบูชา
- นั่งคุกเข่า โน้มตัวไปด้านหน้า

7. ไหว้ข้าง

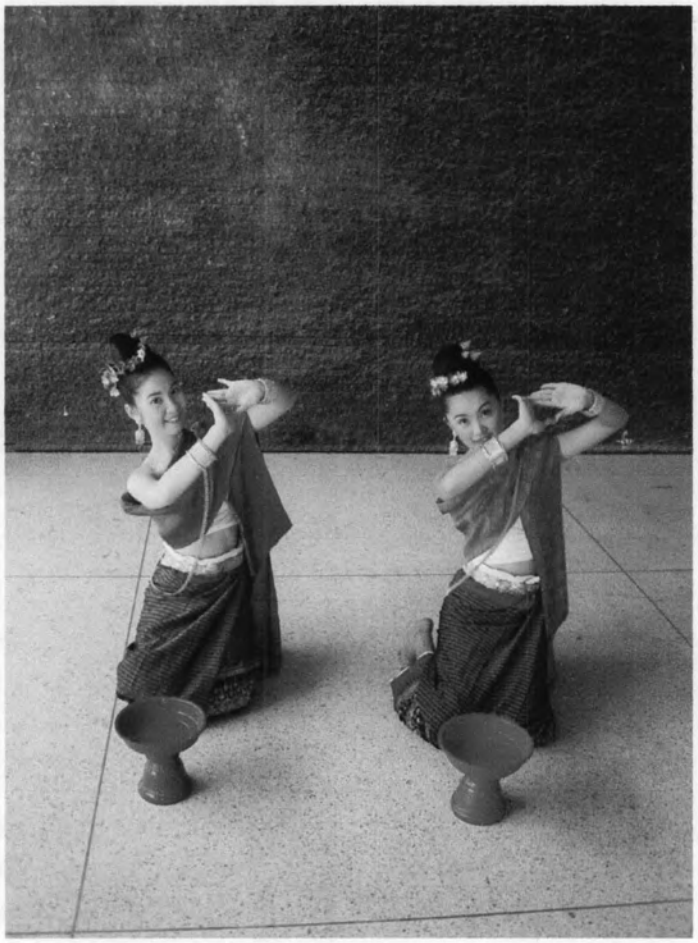

- มือทั้งสองตั้งวงคล้ายพนมมือแต่เปิดส้นมือออกข้างลำตัวระดับสายตา
- นั่งคุกเข่า ยกก้นขึ้น

8. จีบส่งหลัง

- มือซ้ายหรือขวาจับขันดอกยื่นออกข้างลำตัวระดับอก
- มือซ้ายหรือขวาส่งจีบหลังแขนตึง
- ก้าวเท้าซ้ายหรือขวาไปด้านหน้า เท้าซ้ายหรือขวาวางหลังเปิดส้นเท้า

9. ท่าหยิบดอกไม้โปรย

- มือขวาหรือมือซ้ายจับขันดอกยื่นออกด้านหน้าระดับหัวเข็มขัด
- มือขวาหรือมือซ้ายหยิบดอกไม้ในขันดอกเพื่อเตรียมโปรย
- ก้าวเท้าขวาหรือซ้ายไปด้านหน้าส่วนเท้าอีกข้างหนึ่งวางหลังเปิดส้นเท้า

10. ท่าโปรยดอกไม้

- มือขวาหรือมือซ้ายจับขันดอกยื่นออกด้านหน้าลำตัวระดับหัวเข็มขัด
- มือขวาหรือมือซ้ายโปรยดอกไม้ออกข้างลำตัวไปด้านหน้า
- ก้าวเท้าขวาหรือซ้ายไปด้านหน้าเท้าอีกข้างหนึ่งวางหลังเปิดส้นเท้า

11. ท่าอัญเชิญ

- มือทั้งสองจับขันดอกซูขึ้นด้านหน้าระดับเลยศีรษะ
- นั่งคุกเข่าหันข้างในคนดู

ในท่านี้ใช้ประกอบการแสดงละครฟ้อนล้านนา มีความหมายในการอัญเชิญเทวดามาจุติ ถ้าใช้แสดงทั่วไปจะจบด้วยการโปรยดอกไม้แล้ววิ่งกลับเข้าเวที

12. ท่านั่งไหว้

- มือทั้งสองพนมมือระดับอกวางขันดอกบนพื้นด้านหน้าลำตัว
- นั่งคุกเข่า หันข้างในคนดู
- ท่าจบในลักษณะนี้ใช้ประกอบในการแสดงละครฟ้อนล้านนา มีความหมายในการอัญเชิญเทวดามาจุติ ถ้าใช้ในการแสดงทั่วไปจะจบด้วยโปรยดอกไม้แล้ววิ่งกลับเข้าเวที

สรุปกระบวนท่าฟ้อนขันดอก

จากการศึกษาผู้วิจัยพบกระบวนท่าหลักของฟ้อนขันดอกจำนวน 12 ท่า ดังนี้

1. ถือขันดอก (เทพนม)
2. ถือขันดอกฉายมือ (สอดสร้อย)
3. ท่าถวายของบูชา 1 (นั่งตั้งเข่า)
4. ท่าถวายของบูชา 2 (นั่งส่งขันดอก)
5. บิดบัวบาน
6. ท่าหยิบดอกไม้
7. ท่าไหว้ด้านข้าง
8. ท่าจีบส่งหลัง
9. ท่าหยิบดอกไม้โปรย
10. ท่าโปรยดอกไม้
11. ท่าอัญเชิญ
12. ท่านั่งไหว้

ซึ่งกระบวนท่าเหล่านี้ขึ้นอยู่กับผู้ฟ้อนจะเลือกใช้โดยนัดท่า "ต๊ะท่า" เพื่อความพร้อม เนื่องจากเป็นการฟ้อน 2 คน ขึ้นไป จึงมีความจำเป็นในการนัดท่า

ทางด้านการเคลื่อนไหวและการใช้พลังทิศทางในการฟ้อน ผู้วิจัยจะสรุปโดยรวมในหัวข้อต่อไป เนื่องจากลักษณะการฟ้อนนีโอล้านนามีลักษณะร่วมทางการเคลื่อนไหวที่คล้ายกัน

4. ฟ้อนหม้อดอก

ฟ้อนหม้อดอก เป็นฟ้อนที่แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์เจริญรุ่งเรืองโดยได้แนวความคิดมาจากภาพจิตรกรรม และประติมากรรมล้านนารูปหม้อปูรณฆฏะ ตามฝาผนังวิหาร และโบสถ์ในล้านนา นำมาปรับใช้ในการฟ้อนรำตามจินตนาการ

กระบวนท่าฟ้อนผู้วิจัยศึกษาว่ามีท่าหลัก ดังนี้

ฟ้อนหม้อดอก

1. ท่าเดิน

- นำหม้อดอกวางไว้บนศีรษะ
- มือทั้งสองจีบส่งหลัง หรือแทงมือส่งหลัง
- ก้าวขาข้างใดข้างหนึ่งไปด้านหน้าพร้อมกับดันสะโพกออกข้างลำตัว

2. ท่าประคองหม้อดอก

- มือข้างใดข้างหนึ่งจับหม้อดอกบนศีรษะ
- มือข้างใดข้างหนึ่งฟ้อนตามกระบวนท่า โดยส่งมือไปตำแหน่งและทิศทางต่างๆ
- ก้าวขาข้างใดข้างหนึ่งไปด้านหน้า หรือด้านข้างพร้อมกับดันสะโพกออกข้างลำตัว

3. ท่าถือหม้อดอก

- มือข้างใดข้างหนึ่งถือหม้อดอกในตำแหน่งละทิศทางต่างๆ
- มืออีกข้างหนึ่งฟ้อนตามกระบวนท่า
- ก้าวขาข้างใดไปด้านหน้า หรือด้านข้าง พร้อมกับดันสะโพกออกข้างลำตัว

สรุปกระบวนท่าฟ้อนหม้อดอก

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าท่าหลักที่ใช้ฟ้อนหม้อดอกมีจำนวน 3 ท่า คือ 1. ท่าเดิน 2. ท่าประคองหม้อดอก 3. ท่าถือหม้อดอก

ซึ่งกระบวนท่าหลักเหล่านี้สามารถปรับตามความถนัด และพื้นฐานการฟ้อนของผู้ฟ้อนแต่ละคน

การเคลื่อนไหว การใช้ทิศทาง และพลังในการฟ้อนผู้วิจัยจะได้กล่าวสรุปโดยรวมในหัวข้อต่อไป

5. **ฟ้อนสตภัณฑ์**

ฟ้อนสตภัณฑ์ เป็นการฟ้อนที่สื่อถึงความเคารพบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ด้วยการจุดประทีปวางไว้บนสัตตภัณฑ์ หรือเชิงเทียนทางล้านนาที่สร้างด้วยคติความเชื่อเรื่องเขาพระสุเมรุ และภูเขาบริวารทั้งเจ็ดสื่อให้เป็นการฟ้อนตามจินตนาการ

อาจารย์มาณพ มานะแซม ผู้ประดิษฐ์ชุดการแสดงได้กำหนดชื่อท่า และความหมายของท่าไว้ดังนี้

(รูปภาพและข้อมูลการฟ้อนจากงานวิจัยหัวข้อ "คติเรื่องสัตตภัณฑ์สู่นาฏกรรมล้านนา" โดย อาจารย์มาณพ มานะแซม ภาควิชาศิลปะไทย คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีงบประมาณ 2545)

ฟ้อนสัตตภัณฑ์

1. **ท่าสัตตบริภัณฑ์**

- ผู้ฟ้อนยืนลดหลั่นคล้ายกับสัตตภัณฑ์ที่ตั้งอยู่หน้าพระประธานในวิหาร
- ผู้ฟ้อนคนกลางยืนถือผางประทีปยกแขนทั้งสองหักศอกออกข้างลำตัว
- ผู้ฟ้อนทั้งสองคนยืนถือผางประทีปทั้งสองมือนั่งตั้งเข่าด้านใน มือในยกหักศอกสูงระดับศีรษะ มืออีกข้างหนึ่งยกหักศอกสูงระดับเอว

2. ท่าเทพบันเทิง

- ผู้ฟ้อนคนกลางยืนยกขาขวากระดกข้างลำตัวให้มากที่สุด มือขวาประคองเท้าขวา
- ผู้ฟ้อนทั้งสองคนด้านข้างนั่งตั้งเข่าด้านใน มือทั้งสองถือผางประทีปออกข้างลำตัวมือในยกสูงระดับศีรษะ มือนอกยกสูงระดับเอว

3. ท่าบันไดแก้ว

- ผู้ฟ้อนทั้งสามคนยืนซ้อนแถวตอนลึกมือทั้งสองถือผางประทีปออกข้างลำตัวระดับศีรษะ
- ผู้ฟ้อนคนในสุดยืนขาชิด ผู้ฟ้อนคนกลางนั่งคุกเข่ายกก้นขึ้น ผู้ฟ้อนคนหน้าสุดนั่งคุกเข่าทับส้นเท้า

4. ท่านาคเจ็ดเศียร

- ผู้ฟ้อนทั้งสามคนยืนซ้อนแถวตอนลึก
- ผู้ฟ้อนคนหน้าถือผางทั้งสองมือยื่นออกนอกลำตัวระดับไหล่
- ผู้ฟ้อนคนที่สามถือผางทั้งสองมือยื่นออกนอกลำตัวระดับศีรษะ

5. ท่านาคเกี้ยวลีลา

- ผู้ฟ้อนถือผางประทีปมือขวายกขึ้นสูงระดับศีรษะ มือซ้ายถือผางส่งหลัง
- ผู้ฟ้อนทั้งสามเดินวนให้คล้ายเลข 8 โดยมือที่ยกสูงนำหน้าพร้อมกับส่งอีกมือหนึ่งไปด้านหลัง

6. ท่าลิงเต้น

- -ผู้ฟ้อนยืนไล่ระดับตามแถวเฉียง มือทั้งสองถือผางประทีป โดยมือขวายกสูงระดับศีรษะ มือซ้ายยกแนบข้างลำตัวระดับเอว
- ผู้ฟ้อนคนในยืนขาขวาตึงขาซ้ายยืนวางปลายเท้าออกข้างลำตัว ผู้ฟ้อนคนที่สองยืนก้าวขาขวาออกข้างลำตัวย่อตัว ผู้ฟ้อนคนนอกนั่งคุกเข่า ตั้งเข่าขวา

7. ท่ากุมภัณฑ์เดินดง

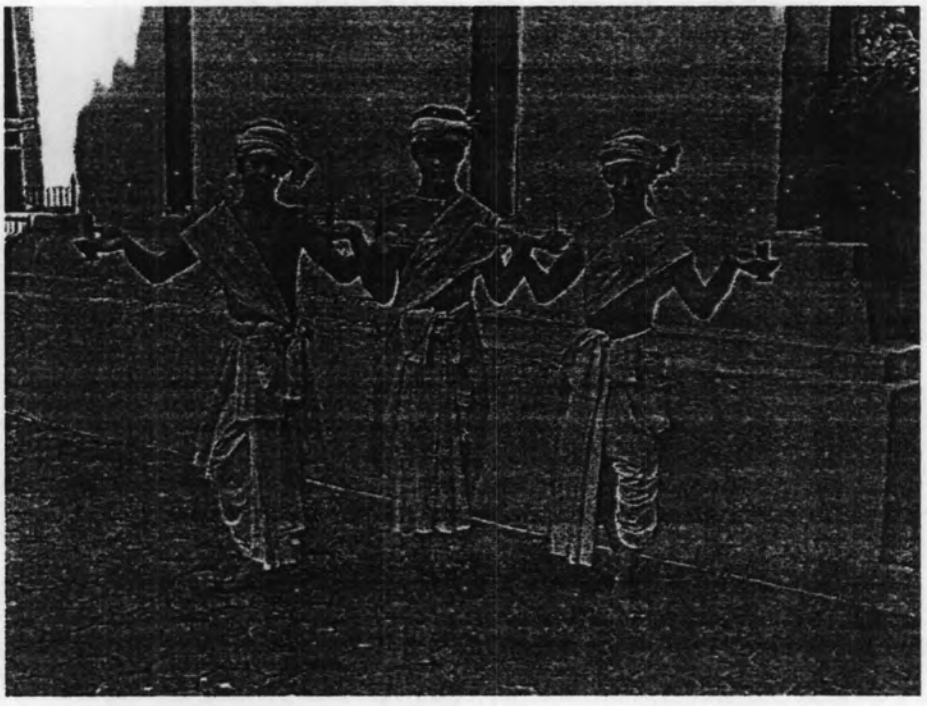

- ผู้ฟ้อนทั้งสามคนยืนเรียงแถวหน้ากระดาน
- มือทั้งสองถือผางประทีปออกข้างลำตัว โดยผู้ฟ้อนคนริมทั้งสองสอดมือเข้าหาผู้ฟ้อนคนกลาง

สรุปกระบวนท่าฟ้อนสัตตภัณฑ์

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าท่าหลักที่ใช้ฟ้อนสัตตภัณฑ์ มีจำนวน 7 ท่า 1. ท่าสัตตภัณฑ์ 2. ท่าเทพบันเทิง 3. ท่าบันไดแก้ว 4. ท่านาคเจ็ดเศียร 5. ท่านาคเกี้ยวลีลา 6. ท่าลิงเต้น 7. ท่ากุมภัณฑ์เดินดง

ซึ่งทั้ง 7 ท่านี้ ผู้สร้างงานได้นำไปจัดเรียงเป็นท่าเฉพาะสำหรับการแสดง และกำหนดชื่อขึ้นใช้ในการแสดง เพื่อให้มีความหมายสอดคล้องกับเนื้อหาในการจินตนาการสร้างสรรค์งาน จากการลำดับท่าตามศัพท์นาฏยศิลป์ภาคกลางผู้วิจัย พบว่ามีท่า 5 ท่า คือ 1. ผาลา 2. สอดสูง 3. จันทร์ทรงกลด 4. กระต่ายต้องแร้ว 5. บัวชูฝัก

การใช้ทิศทาง และพลังในการฟ้อนผู้วิจัยจะได้กล่าวสรุปโดยรวมในหัวข้อต่อไป

6. ฟ้อนลวงเกล็ดแก้ว

ฟ้อนลวงเกล็ดแก้วเป็นฟ้อนที่ได้รับแรงบันดาลใจจากสถาปัตยกรรมตัวลวง หรือเหราสัตว์ในหิมพานต์คายพญานาคที่อยู่เชิงบรรไดวัดในล้านนานำเสนอโดยฟ้อนแสดงกิริยาของตัวลวงตามจินตนาการ

อาจารย์มาณพ มานะแซม ผู้ประดิษฐ์ชุดการแสดงได้แบบท่าฟ้อน ดั้งนี้

ฟ้อนลวงเกล็ดแก้ว

1. ท่ากราย

- ผู้ฟ้อนนั่งตั้งเข่าขวา ยกก้นขึ้น
- มือซ้ายจีบออกนอกลำตัวระดับอก
- มือขวาจีบส่งหลัง

2. ท่าเดิน

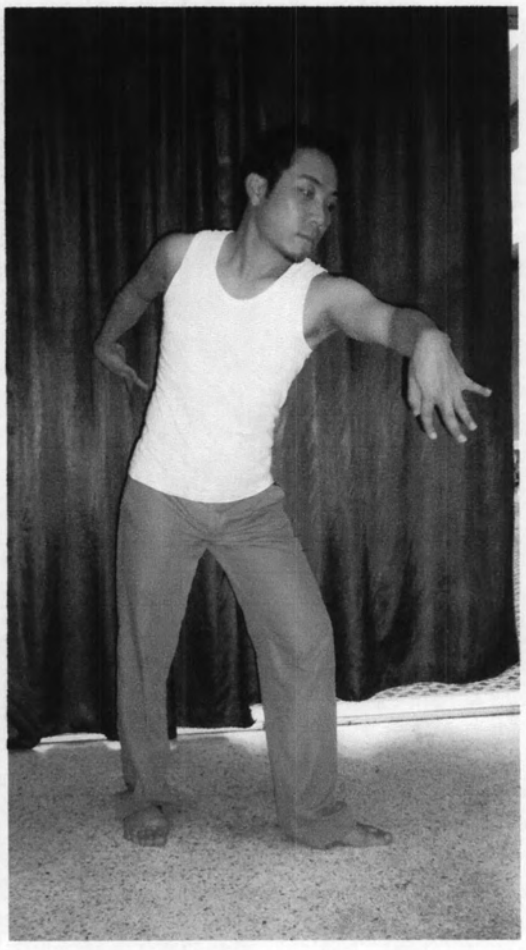

- ก้าวเท้าซ้ายไปด้านหน้ามือซ้ายจีบคว่ำออกด้านหน้า
- มือขวาจีบส่งหลัง

3. ท่ากางปีก (ชูมือสูง)

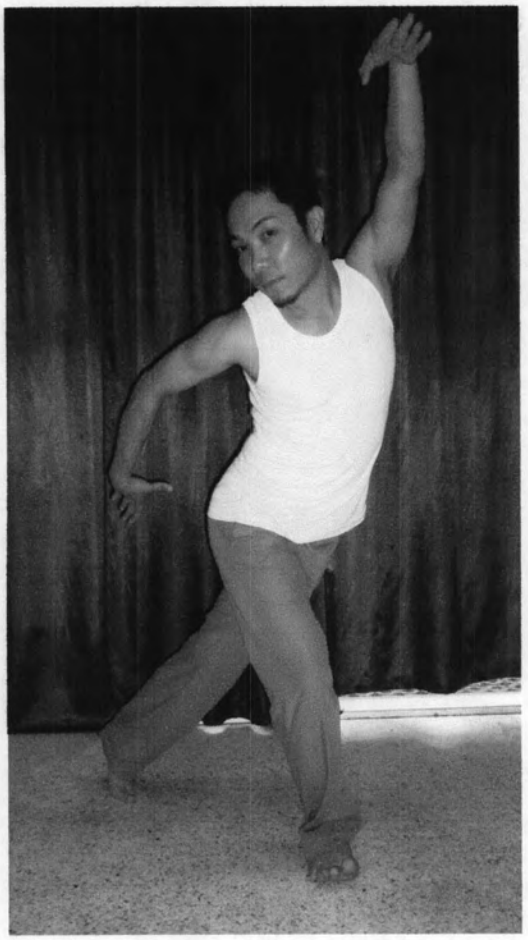

- มือขวาจีบขึ้นสูงเลยศีรษะ
- มือซ้ายจีบสงหลัง
- ก้าวเท้าซ้ายไปด้านหน้าดันสะโพกออกด้านขวา

4. ท่าเลื้อย (โน้มตัว)

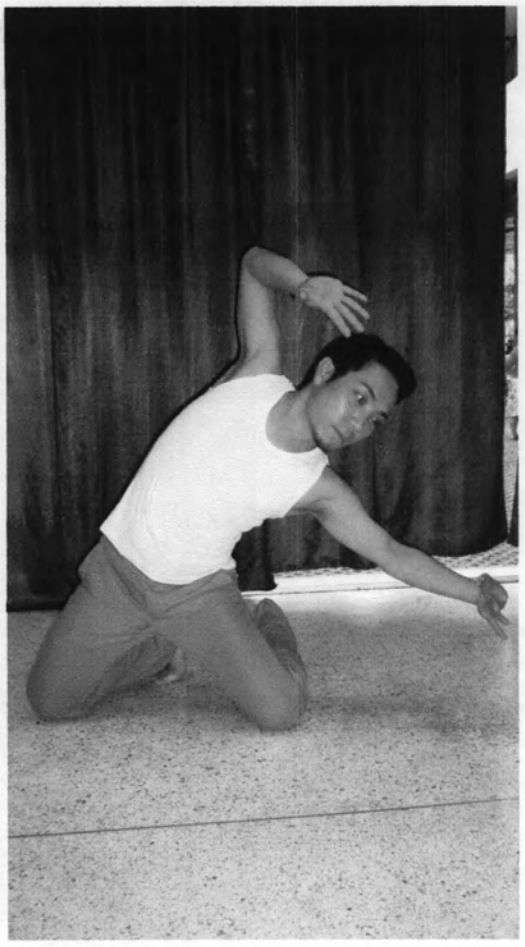

- นั่งคุกเข่าโน้มตัวไปด้านซ้าย
- มือซ้ายจีบออกข้างลำตัว
- มือขวาตั้งวงชิดระดับศีรษะ

5. ท่าเลื้อย (นั่งแอ่นตัว)

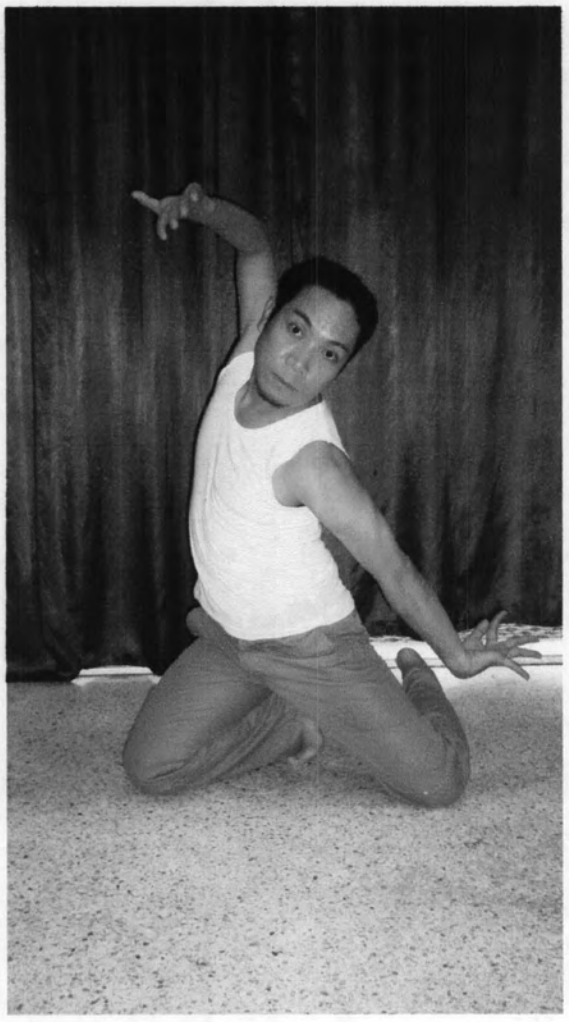

- นั่งคุกเข่าแอ่นตัวทางขวา
- มือขวาตั้งวงหักข้อมือระดับศีรษะ
- มือซ้ายจีบส่งหลัง

5. ท่าบิน

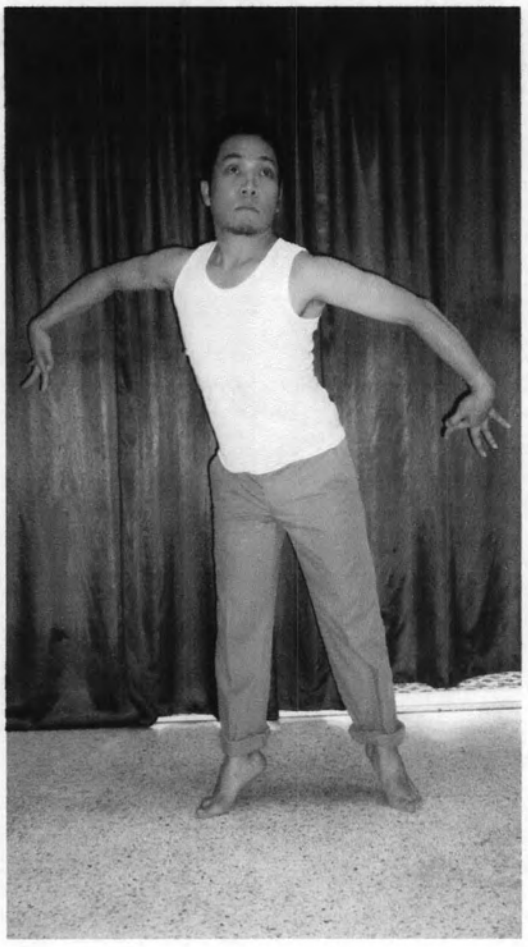

- ยืนเขย่งปลายเท้า
- มือทั้งสองจีบคว่ำออกข้างลำตัว

7. ท่าม้วนตัว

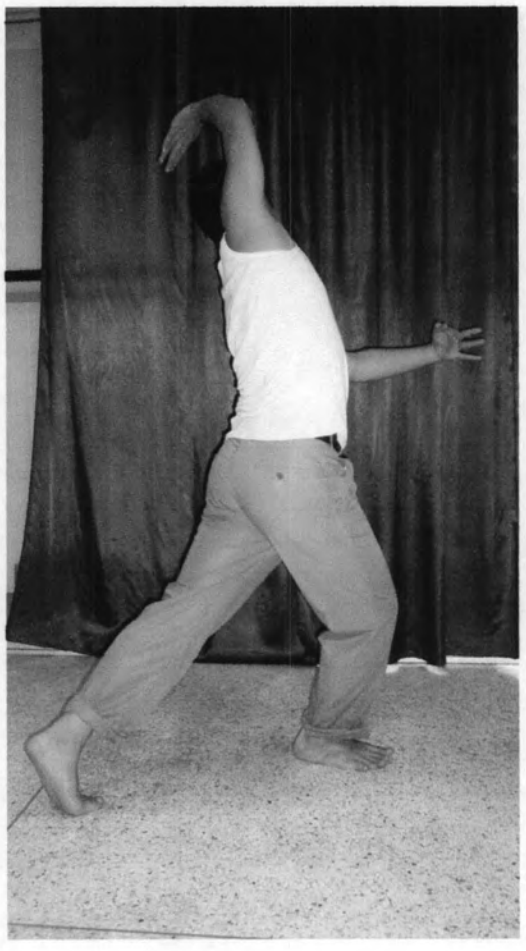

- ก้าวขาขวาไปข้างหน้าแอ่นตัวไปด้านหลัง
- มือซ้ายจีบส่งหน้า มือขวาตั้งวงหักศอกระดับศีรษะ

8. ท่าต่อสู้

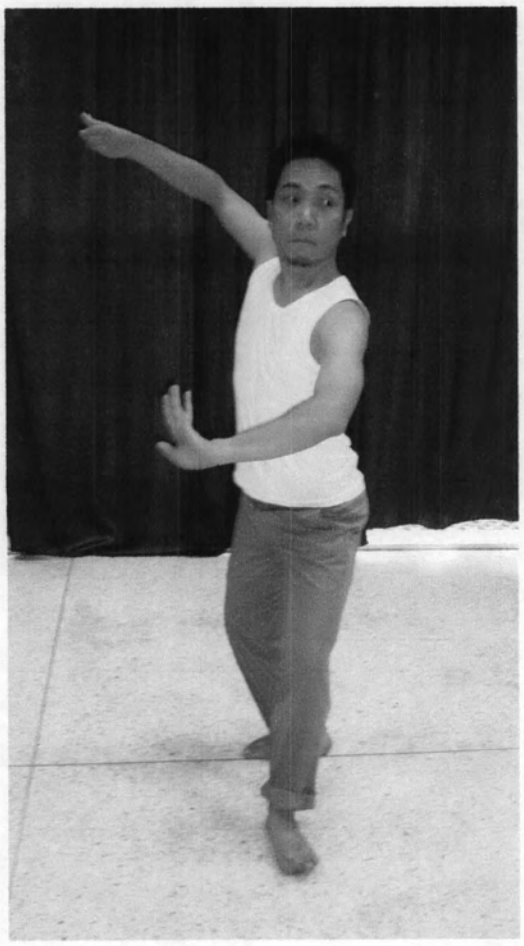

- ก้าวขาซ้ายไปด้านหน้าเผ่นตัวขึ้น
- มือขวาตั้งวงระดับศีรษะ
- มือซ้ายตั้งวงระดับเอว

9. ท่ากางปีก (โน้มตัว)

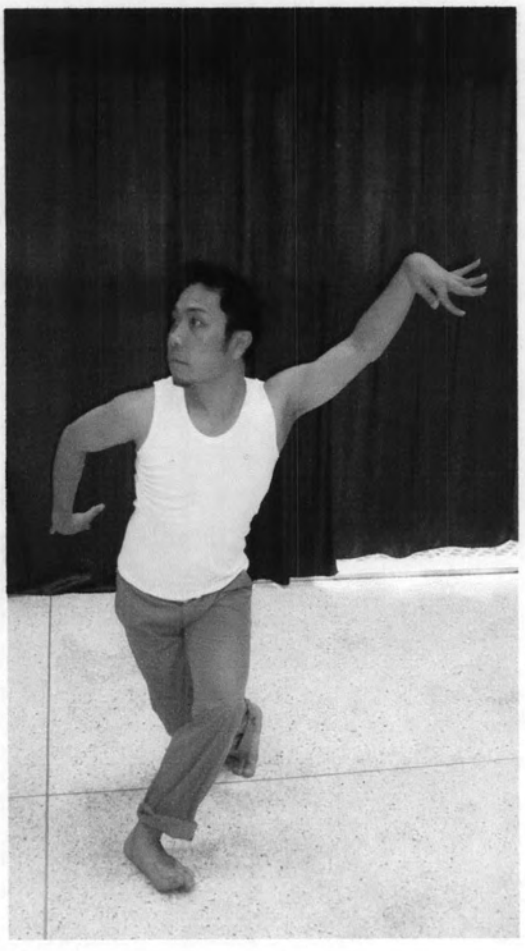

- ก้าวเท้าซ้ายไขว้ด้านหน้า เท้าซ้ายส่งหลังดันสะโพกขวา
- มือซ้ายจีบออกข้างลำตัวระดับศีรษะ
- มือขวาจีบส่งหลัง

10. ท่ากางปีก (ยกเท้า)

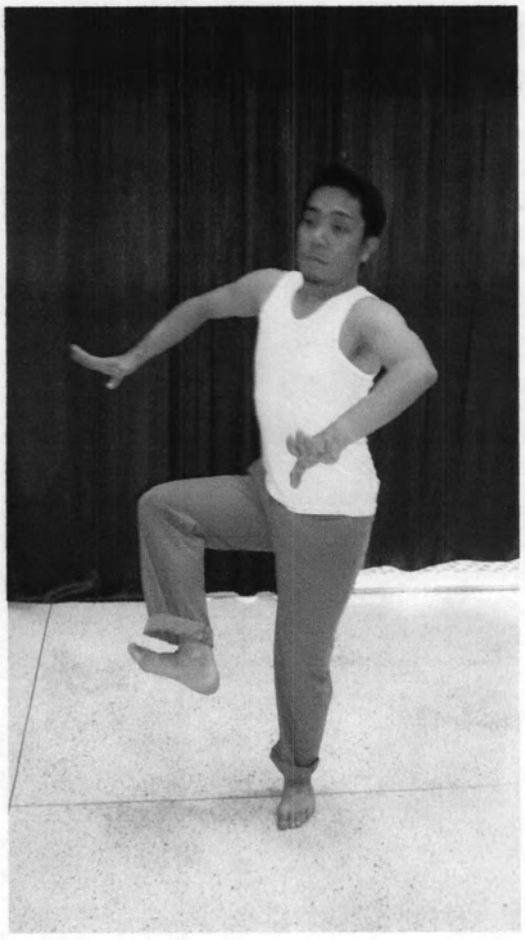

- ยกเท้าขวาตั้งฉาก
- มือทั้งสองตั้งวงออกข้างลำตัว

11. ท่าเลื้อย (ยืน)

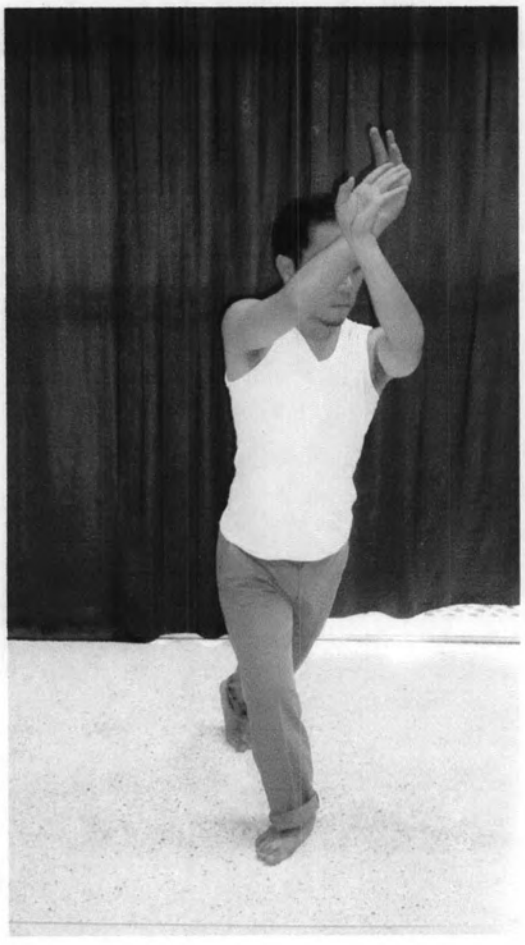

- เท้าขวาก้าวไขว้เท้าซ้ายส่งหลัง โน้มตัวไปด้านหน้า
- มือทั้งสองตั้งวงซ้อนกันด้านหน้า ระดับศีรษะ

สรุปกระบวนท่าฟ้อนลวงเกล็ดแก้ว

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าท่าหลักที่ใช้ในการฟ้อนลวงเกล็ดแก้วมีจำนวน 11 ท่า ตามที่ผู้วิจัยได้กำหนดจากลักษณะท่าฟ้อน คือ 1. ท่ากราย 2. ท่าเดิน 3. ท่ากางปีก (ชูมือสูง) 4. ท่าเลื้อย (โน้มตัว) 5. ท่าเลื้อย (นั่งแอ่นตัว) 6. ท่าบิน 7. ท่าม้วนตัว 8. ท่าต่อสู้ 9. ท่ากางปีก (โน้มตัว) 10. ท่ากางปีก (ยกเท้า) 11. ท่าเลื้อย (ยืน)

การใช้ทิศทาง และพลังในการฟ้อนผู้วิจัยจะได้กล่าวสรุปโดยรวมในหัวข้อต่อไป

7. ฟ้อนช้าง

เป็นฟ้อนที่เลียนแบบกิริยาอาการของช้างตามจินตนาการของผู้สร้างงาน อาจารย์มาณพ มานะแซม ผู้ประดิษฐ์การแสดงชุดนี้ ได้แสดงท่าหลักไว้ดังนี้

ฟ้อนช้าง

1. ท่าช้างเล่นน้ำ

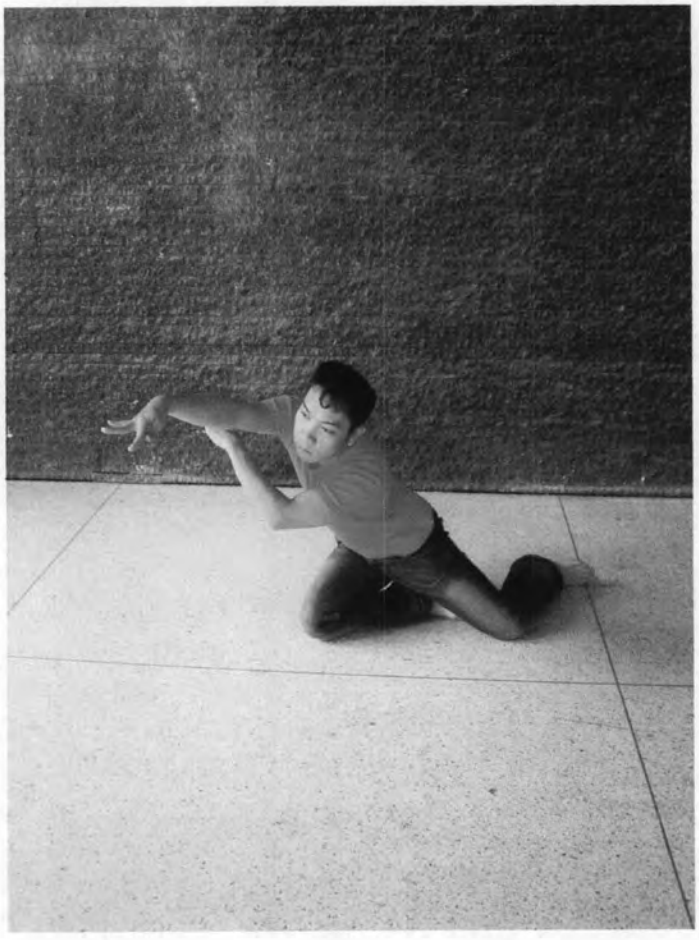

- มือขวาส่งจีบคว่ำไปข้างหน้าแขนตึง มือซ้ายตั้งวงขัดกับแขนขวา
- นั่งพับเพียบข้างซ้ายยกก้นขึ้นโน้มตัวไปด้านหน้า
- ศีรษะเอียงซ้าย

ท่านี้ปฏิบัติโดยโน้มตัวไกด้านหน้า และโยกตัวไปมา สะบัดจีบ ในลักษณะเลียนแบบกิริยาของช้างกำลังชูงวงเล่นน้ำ

2. ท่าช้างชูงวง (แอ่นตัว)

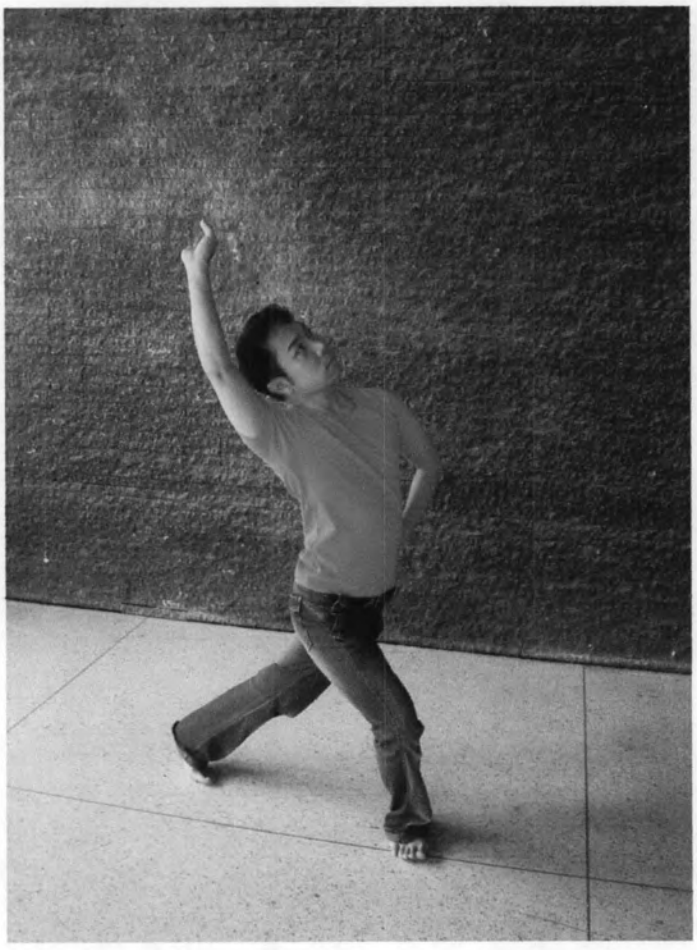

- มือขวาส่งมือขึ้นเหนือศีรษะ มือซ้ายจีบหรือไขว้หลังระดับสะโพก
- ก้าวเท้าขวาไปข้างหน้า น้ำหนักตัวอยู่กึ่งกลาง แอ่นตัวขึ้น
- หน้ามองสูง

3. ชูงวงเล่นน้ำ (เกี้ยวเกล้ายืน)

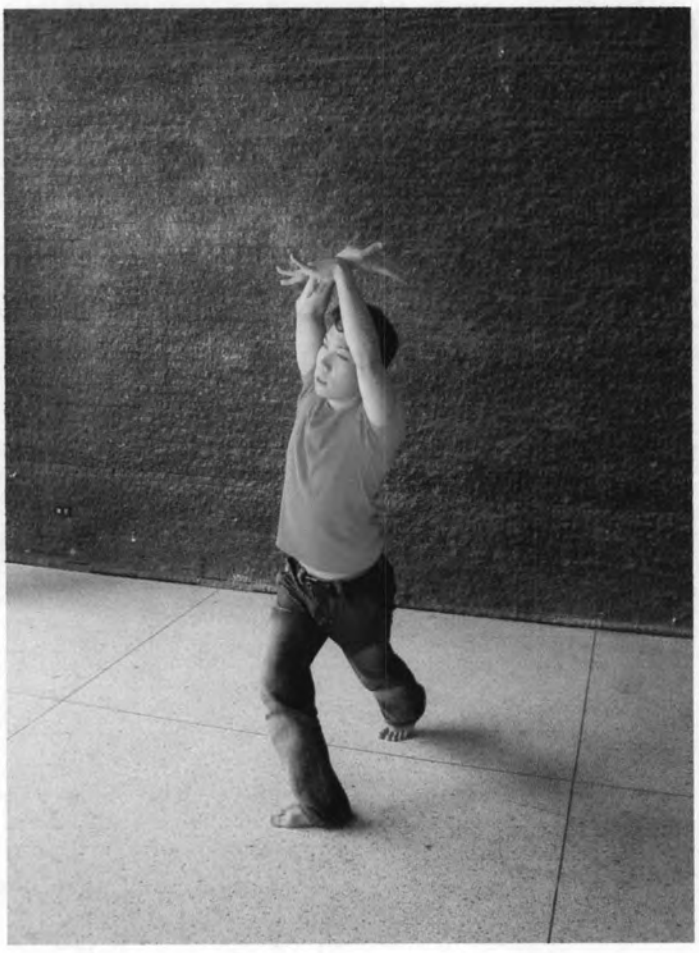

- มือทั้งสองจีบคว่ำ ในตำแหน่งหลังมือทั้งสองชิดกัน ส่งมือขึ้นสูงเลยศีรษะ
- ก้าวเท้าขวาไปด้านหน้า เท้าซ้ายวางหลังเปิดส้นเท้า

ท่านี้ปฏิบัติโดยม้วนมือคลายจีบสลับไปมา

4. ท่าชูงวงเล่นน้ำ (เกี้ยวเกล้าโน้มตัว)

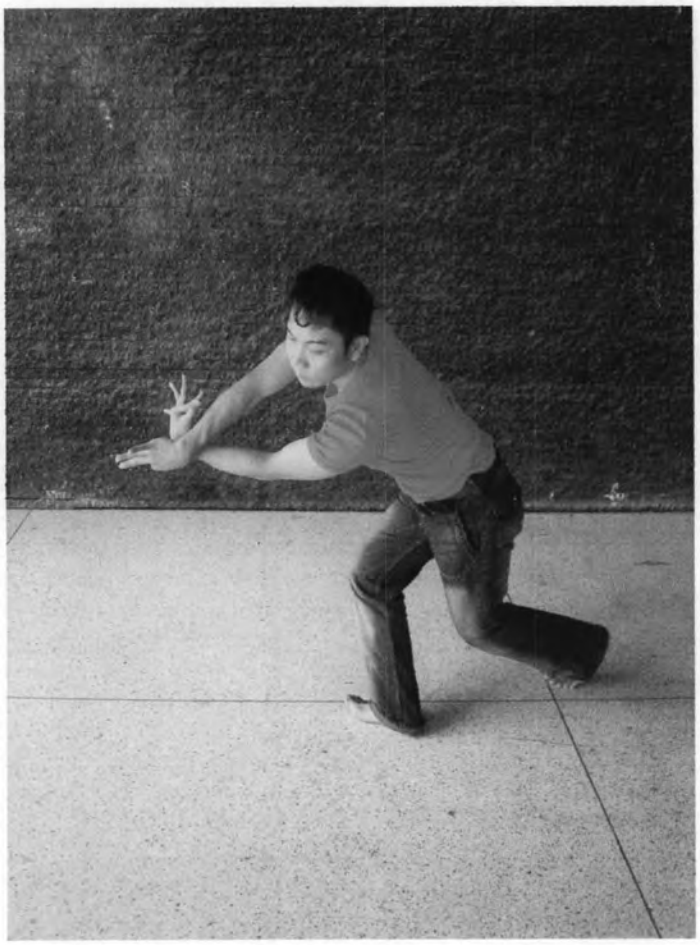

- มือขวา และมือซ้ายเข้าหาตัวโดยเกี่ยวข้อมือเข้าหากันออกนอกลำตัวระดับหน้าอก
- ก้าวเท้าขวาไปด้านหน้า เท้าซ้ายวางหลังเปิดส้นเท้า
- โน้มตัวไปข้างหน้าพร้อมกับก้าวเดิน และสลับข้อมือจีบเกี่ยวไปมา

5. ท่าชูงวง

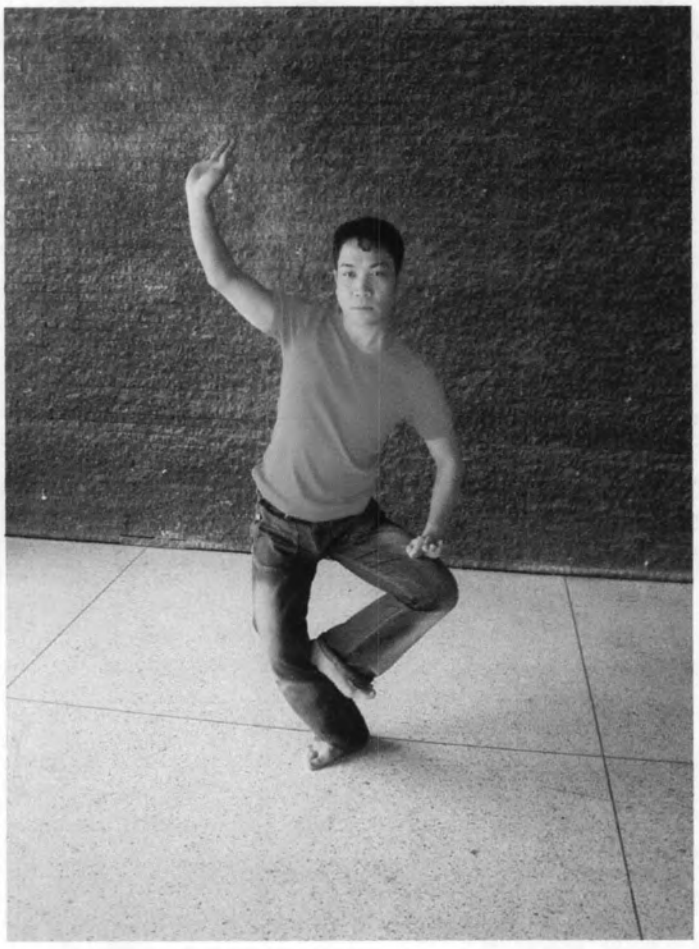

- มือขวาจีบหงายเลยศีรษะ
- เท้าซ้ายยกขึ้นวางระดับเข่าเท้าขวา น้ำหนักอยู่กึ่งกลาง

สำนักวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

6. ท่าชูงวงเล่นน้ำ (ส่งจีบหลัง)

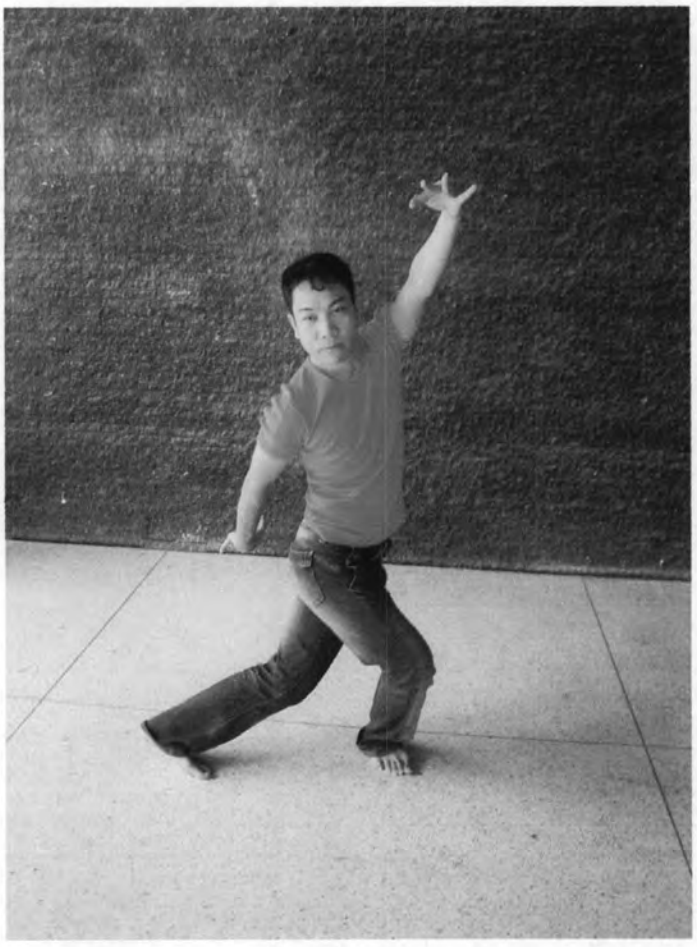

- มือซ้ายจีบปรกข้างเลยศีรษะมือขวาจีบส่งหลังแขนตึง
- ก้าวเท้าขวาไปด้านเท้าซ้ายวางหลัง เปิดส้นเท้า

7. ท่าเดิน (จีบส่งหน้า)

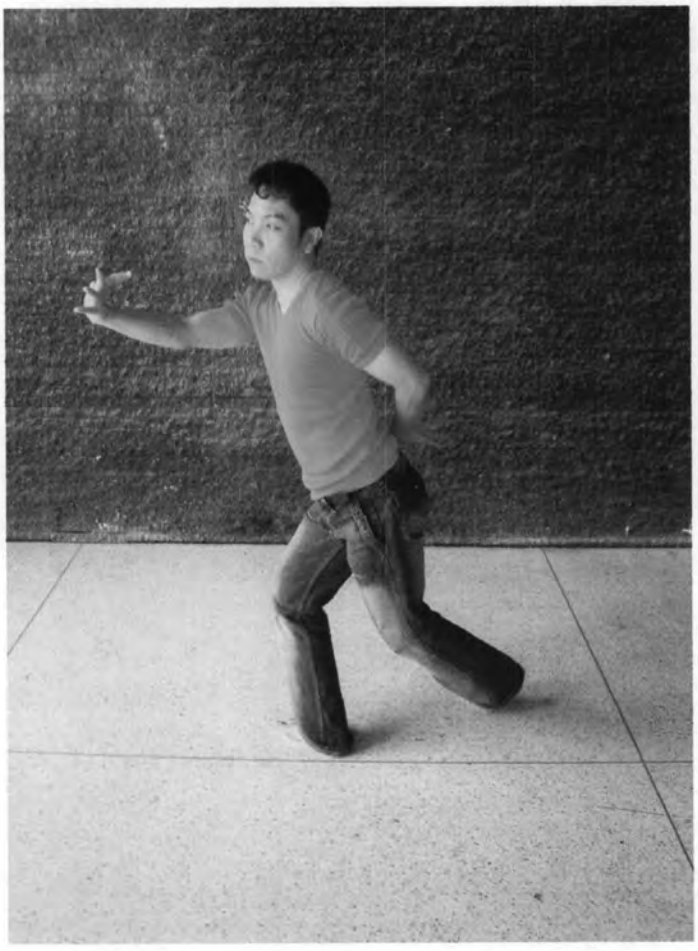

- มือขวาจีบหงายแขนตึงส่งไปด้านหน้ามือซ้ายจีบไขว้ด้านหลังระดับเอว โน้มตัวไปด้านหน้า
- ก้าวเท้าขวาไปด้านหน้า เท้าซ้ายวางหลังเปิดส้นเท้า

ท่านี้แสดงกิริยาการเดินของช้างระหว่างก้าวเท้าเดินไปข้างหน้ามือขวาสะบัดจีบพร้อมกับเดินย้ายสะโพกไปมา

8. ท่าเดิน (จีบส่งหน้าสะบัดแขน)

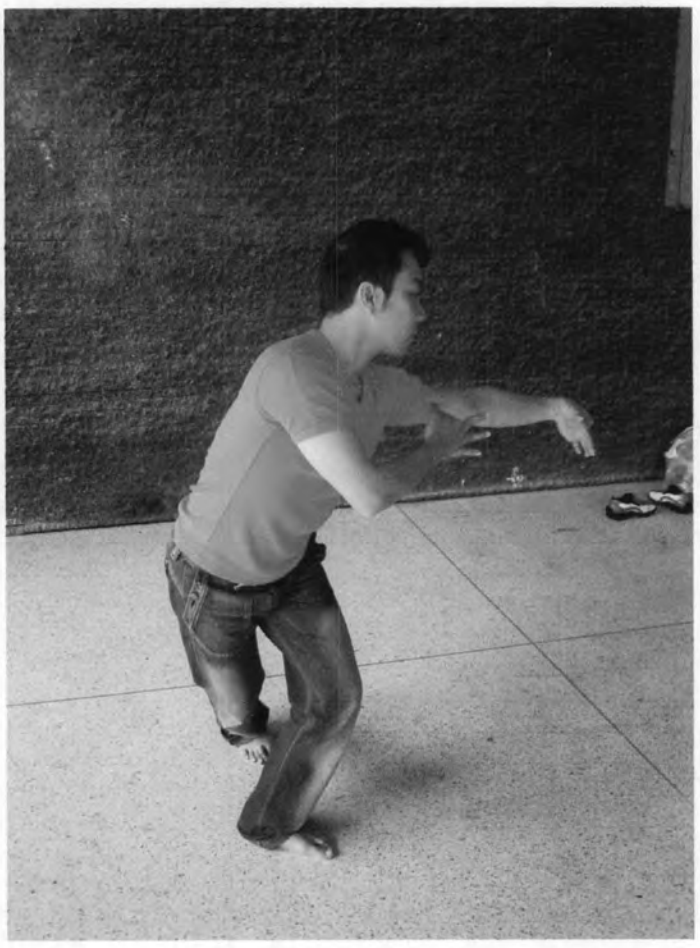

- มือขวาจีบหรือแตะที่ข้อพับแขนซ้าย
- มือซ้ายจีบคว่ำยื่นออกไปด้านหน้า
- ก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้าเท้าขวาวางหลัง เปิดส้นเท้า น้ำหนักตัวอยู่เท้าหน้า

ท่านี้แสดงกิริยาการเดินของช้าง การก้าวเดินนี้ต้องส่ายสะโพก และโบกสะบัดข้อมือไปมา

สรุปกระบวนท่าหลักที่ใช้ในการแสดงชุดฟ้อนช้าง

ท่าหลักในการฟ้อนช้างนี้มีอยู่ 8 ท่า ผู้วิจัยได้กำหนดชื่อเรียกท่าต่างๆ ตามลักษณะการแสดง ดังนี้ 1. ท่าช้างเล่นน้ำ 2. ท่าช้างชูงวง (แอ่นตัว) 3. ท่าชูงวงเล่นน้ำ (เกี้ยวเกล้ายืน) 4. ท่าชูงวงเล่นน้ำ (เกี้ยวเกล้าโน้มตัว) 5. ท่าชูงวง 6. ท่าชูงวงเล่นน้ำ (ส่งจีบหลัง) 7. ท่าเดิน (จีบส่งหน้า) 8. ท่าเดิน (จีบส่งหน้าสะบัดแขน)

การใช้ทิศทาง และพลังในการฟ้อนผู้วิจัยจะได้กล่าวสรุปโดยรวมในหัวข้อต่อไป

สรุปวิเคราะห์นาฏยลักษณ์กระบวนท่าฟ้อนนิโอล้านนา

ในการวิเคราะห์นาฏยลักษณ์ฟ้อนนีโอล้านนาผู้วิจัยใช้หลักทฤษฎีนาฏยประดิษฐ์ Choreography เป็นหลักสำคัญในการหานาฏยลักษณ์ฟ้อนนีโอล้านนา

การฟ้อนนีโอล้านนาโดยรวมเป็นการฟ้อนที่เคลื่อนไหวไปตลอดที่เรียกว่า "รำเลื้อย" ก้าวเท้าพร้อมกับการดันสะโพกไปด้านข้าง ลำตัวโน้มไปด้านหน้า ด้านข้าง และด้านหลัง ผู้ฟ้อนจะเลือกใช้ท่าในการฟ้อนตามแต่ดุลยพินิจของแต่ละคนหรือเรียกได้ว่าเป็นการฟ้อนที่ "ด้นท่า" แต่การฟ้อนแต่ละชุดนั้นมีท่าเฉพาะกำหนดไว้เป็นเอกลักษณ์แต่ละชุดผู้ฟ้อนเลือกกระบวนท่าเหล่านั้นมาใช้แล้วแต่สถานการณ์ในช่วงนั้น Improvisation และมักไม่มีการซ้อมการแสดงแต่จะนัดท่าที่จะใช้ในการซ้อมแต่ละครั้ง "ตีะท่า" จำนวนผู้ฟ้อนขึ้นอยู่กับสถานการณ์ และสถานที่ในการแสดงเป็นสำคัญ

การใช้พลังในการฟ้อน Energy

ความแรงของพลัง การฟ้อนนีโอล้านนา เลื่อนไหวด้วยพลังที่ช้าและเบา แต่มีความหนักแน่นและต่อเนื่องไปเรื่อยๆบางครั้ง รวดเร็วและหยุดนิ่งคล้ายกับว่าสุดกระบวนท่าฟ้อน แต่ก็ยังฟ้อนต่อไปอย่างช้า ๆ

การเน้นพลัง จังหวะในการฟ้อนมีความสัมพันธ์กับดนตรี กล่าวคือผู้ฟ้อนฟังทำนองเพลง และจับจังหวะดนตรีขณะฟ้อน มักใช้ดนตรีประกอบการฟ้อนในอัตราจังหวะสองชั้น ไม่เร็วหรือช้าเกินไป การก้าวเท้าพร้อมกับย่อตัวลงเล็กน้อย และยืดตัวขึ้นสุดขึ้น ดันสะโพกออกข้างลำตัวเป็นการเน้นพลังในการฟ้อนแต่ละครั้ง

ลักษณะของการใช้พลังเป็นการฟ้อนที่ฟ้อนอย่างต่อเนื่องจนบางครั้งดูเหมือนว่าไม่มีจุดเริ่มต้น และสิ้นสุดยากแก่การคาดเดา

การใช้พื้นที่

การใช้พื้นที่มีตั้งแต่การลงมาจากที่สูง เช่นฟ้อนลงมาจากบันไดยืนฟ้อนบนเสลี่ยงที่มีคนหามเสมือนลอยออกมาจากฟ้า และฟ้อนไปในพื้นที่ที่จัดไว้ให้มากที่สุด เพื่อเป็นการอวดความงามในการฟ้อน ตำแหน่งในการฟ้อนมีตั้งแต่สูงสุดยืนบนเสลี่ยง จนกระทั่งนั่งโน้มตัวให้ลำตัวขนานกับพื้น

ทิศทางในการฟ้อน

ทิศทางในการฟ้อนผู้ฟ้อนเน้นการฟ้อนเข้าหาผู้ชมเป็นสำคัญ และขึ้นอยู่กับสถานที่ในการแสดงแต่ละครั้งเช่นลาน หรือสนามกว้าง ช่างฟ้อนต้องเคลื่อนตัวไปรอบทิศอวดความงามไปให้ทั่ว และฟ้อนหันหน้าเข้าหาผู้ชมเป็นหลัก บางครั้งฟ้อนเข้าหาผู้ชม ฟ้อนออกมาจากกลุ่มผู้ชมที่เรียกว่า "เล่นกับคนดู" ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแนวความคิดในการจัดการแสดง และรูปแบบของฟ้อนแต่ละชุดเป็นสำคัญ

การใช้อวัยวะส่วนต่าง ๆของร่างกายในการฟ้อน

1 .การใช้ศีรษะ

1.1 ศีรษะตั้งตรง การใช้ศีรษะตั้งตรง พบในขั้นตอนแรกของการฟ้อน ในลักษณะท่าออก และท่าเริ่มต้น ก่อนที่จะเปลี่ยนในท่าอื่นมักสัมพันธ์กับลำตัวที่ตั้งตรง

1.2 ศีรษะเอียงตามลำตัว การเอียงศีรษะตามลำตัวนี้มักใช้สัมพันธ์กับการเอียงลำตัว เช่นเอียงลำตัวซ้ายศีรษะเอียงซ้าย เอียงลำตัวขวาศีรษะเอียงขวา

2. การใช้ลำตัว

2.1 ลำตัวตั้งตรง ลำตัวตั้งตรงนี้มักพบในขั้นตอนแรกของการฟ้อนรำ หรือท่าเริ่มต้น และมักเป็นท่านิ่ง

2.2 ลำตัวเอนไปด้านข้าง มักพบมากที่สุดในการฟ้อนนีโอล้านนา ซึ่งจะสัมพันธ์กับการใช้สะโพกถ่ายน้ำหนักตัว เช่นลำตัวเอนไปทางขวาสะโพกจะดันไปทางซ้าย ลำตัวเอนไปทางซ้ายสะโพกดันไปทางขวา

2.3 ลำตัวโน้มไปด้านหน้า การใช้ลำตัวโน้มไปด้านหน้าพบในลักษณะของการถ่ายน้ำหนักตัวไปด้านหน้า ลำตัวโน้มแนวขนานกับพื้น พบได้ทั้งกรณียืนฟ้อน และนั่งฟ้อน

2.4 ลำตัวโน้มไปด้านหลัง การใช้ลำตัวโน้มไปด้านหลัง พบในลักษณะของการถ่ายน้ำหนักตัวไปด้านหลัง ลำตัวโน้มแนวขนานกับพื้น ที่เรียกว่า "ฟ้อนแง้น"

2.5 ลำตัวบิดแนวตั้งฉาก การบิดลำตัวในลักษณะนี้พบมากที่สุด ในการฟ้อนนีโอล้านนา ซึ่งการบิดลำตัวในแนวตั้งฉากทางด้านซ้ายและขวา จะสัมพันธ์กับการโน้มลำตัวถ่ายน้ำหนักไปทางหน้าและหลัง คล้ายกับการเลื้อยไปมา

3. การใช้มือ

3.1 มือตั้งวง การใช้มือตั้งวงในการฟ้อนไม่หักข้อมือ และเกร็งนิ้วมือในการฟ้อน นิ้วหัวแม่มืองอเข้าหาฝ่ามือเล็กน้อย วงของมือเลยระดับศีรษะ การส่งมือวงเป็นการส่งมือจากล่างสู่บน

3.2 มือจีบ การจีบมือคือการที่นิ้วชี้แตะกับนิ้วหัวแม่มือ และไม่เกร็งนิ้วมือ พบว่ามีการจีบลักษณะดังนี้ จีบหงาย จีบคว่ำ และจีบส่งหลัง

3.3 พนมมือ การพนมมือ พบในลักษณะการปิดตัว และจบการสดง โดยที่มือทั้งสองพนมไหว้นิ้วชิดติดกันในระดับอก ระดับข้างลำตัว ซ้ายและขวา ระดับศีรษะ และเลยศีรษะ

3.4 มือแบหักข้อมือ เป็นลักษณะมือที่แบออกนิ้วหัวแม่มือ หักเข้าฝ่ามือเล็กน้อยไม่เกร็งนิ้วมือปลายนิ้วมือหักลงล่าง

4. การใช้แขน

การใช้แขนในการใช้ใน 2 ลักษณะ คือ

4.1 แขนในระดับเดียวกัน คือ การส่งแขนออกนอกลำตัวด้านข้าง และด้านหน้า แนวขนานกับพื้นที่เท่ากัน

4.2 แขนต่างระดับกัน คือ การส่งแขนข้างใดข้างหนึ่งเลยระดับศีรษะส่วนแขนอีกข้างหนึ่งส่งไปหลัง เพื่อให้เกิดความสมดุลในการเคลื่อนไหว การส่งแขนขึ้นบนนั้นเป็นการม้วนข้อมือเข้าหาลำตัวแล้วสอดขึ้นสูงตามลำดับ

5. การใช้เท้า

5.1 ก้าวเท้า เป็นการก้าวเท้าใดเท้าหนึ่งไปด้านหน้าให้ปลายเท้าเปิดออก ส่วนเท้าอีกข้างหนึ่งวางหลังเปิดส้นเท้า การก้าวเท้าของการฟ้อนสกุลนี้มักก้าวเท้าไขว้ไปด้านหน้าในแนวตั้งฉาก หรือฉีกเท้าให้มากที่สุด เพื่อความสมดุลในการถ่ายน้ำหนักตัว

5.2 ยกเท้า เป็นการยกเท้าข้างใดข้างหนึ่งขึ้น เท้าอีกข้างยืนรับน้ำหนักตัวไว้ มักใช้ในการเปลี่ยนทิศทางในการเคลื่อนไหวจากตำแหน่งหนึ่งไปสู่ตำแหน่งหนึ่งอย่างช้า

6. การนั่ง

พบลักษณะการนั่งฟ้อนในลักษณะต่อไปนี้

6.1 นั่งคุกเข่า

เป็นการนั่งบนส้นเท้าโดยจมูกเท้าวางอยู่บนพื้น เข่าทั้งสองวางอยู่บนพื้นห่างกันเล็กน้อย มักพบในการแสดงช่วงแรก สื่อถึงการอ้อนวอนในการบูชา

6.2 นั่งทับส้น

เป็นการนั่งลงส้นเท้าราบไปกับพื้น เข่าทั้งสองห่างกันเล็กน้อยมักพบในการแสดงช่วงแรก สื่อถึงการอ้อนวอนหรือบูชา

6.3 นั่งพับเพียบ

เป็นการนั่งพับขาทั้งสองไปด้านใดด้านหนึ่งน้ำหนักตัวอยู่กลางสื่อถึงการอ้อนวอนหรือบูชาเช่นกัน

6.4 นั่งตั้งเข่า

เป็นการนั่งบนส้นเท้า จมูกเท้าวางราบอยู่กับพื้น ขาข้างใดข้างหนึ่งยกขึ้นตั้งฉาก

6.5 นั่งคุกเข่ายกก้นขึ้น

เป็นการนั่งให้เข่าทั้งสองห่างกันเล็กน้อย ยกตัวขึ้น น้ำหนักตัวอยู่ตรงกลาง ท่านี้มักพบในช่วงท้ายการฟ้อน สื่อถึงการอัญเชิญ หรือ บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ลักษณะท่าฟ้อน

ผู้วิจัยใช้ศัพท์นาฏยศิลป์ภาคกลางและชื่อเรียกท่าฟ้อนแบบพื้นเมืองล้านนาในการอธิบายลักษณะท่าฟ้อนนีโอล้านนา พบลักษณะท่าที่ใช้ดังนี้

1. พนมมือ คือ มือทั้งสองพนมชิดติดกัน
2. สอดสร้อย คือ มือหนึ่งตั้งวงอีกมือหนึ่งจีบ
3. กังหันร่อน คือ มือหนึ่งตั้งวงแขนตึง อีกมือหนึ่งจีบแขนตึง
4. บัวบาน คือ ตั้งวงทั้งสองมือระดับศีรษะ เปิดปลายมือทั้งสองออกข้างตัว
5. บัวชูฝัก คือ มือหนึ่งตั้งวงเลยศีรษะ อีกมือหนึ่งตั้งวงระดับเอว
6. ผาลา คือ มือหนึ่งตั้งวง อีกมือหนึ่งหักข้อมือปลายนิ้วหักลง
7. เกี้ยวเกล้า คือ มือทั้งสองวนเข้าหาลำตัวสลับกันตามตำแหน่งที่กำหนด
8. จีบส่งหน้า (ช้างฟาดงวง) คือ มือข้างใดข้างหนึ่งจีบส่งหน้าอีกมือหนึ่งจีบส่งหลัง
9. กระต่ายต้องแร้ว คือ มือทั้งสองข้างตั้งวงออกด้านข้างระดับเอว

10. บังสุริยา (บังวัน) คือ มือทั้งสองข้างตั้งวงออกด้านข้างระดับไหล่ในทางเดียวกัน

11. ยูงฟ้อนหาง คือ มือทั้งสองส่งจีบหรือแบมือออกด้านหลัง

12. มหาราชลีลา คือ มือข้างใดข้างหนึ่งตั้งวงระดับอก อีกมือหนึ่งยื่นส่งหลัง

กระบวนท่าดังกล่าวเปลี่ยนไปตามกระบวนท่าฟ้อนแต่ละท่า ในขณะที่การยืน ทรงตัว หรือฐานคงเหมือนเดิม ในลักษณะเป็นสามมิติเมื่อมองด้านข้างมีลักษณะเป็นตัว S มองจากด้านหน้าบนแกนของไหล่ขวางกับลำตัว เป็นรูป + ท่าฟ้อนมีลักษณะคล้ายงานประติมากรรม

ยืนไขว้เท้าบิดลำตัว ในลักษณะตั้งฉาก เปลี่ยนท่าพร้อมกับบิดลำตัวไปด้านใดด้านหนึ่ง การเปลี่ยนท่าขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของช่างฟ้อนแต่ละคน แต่ต้องคำนึงถึงแนวความคิด หลักในการแสดงว่ากำลังแสดงอยู่ในบทบาทใด ดังนั้นกระบวนท่าจึงไม่กำหนดในเรียงร้อยตายตัว แต่จะมีท่าบังคับหรือท่าเฉพาะแต่ละชุด ลักษณะการฟ้อนนี้จึงเป็นรูปลักษณ์หนึ่งที่พัฒนาไปอย่างต่อเนื่องขึ้นอยู่กับประสบการณ์ และความสามารถเฉพาะตัวของช่างฟ้อนแต่ละคน ในการสร้างสรรค์รูปแบบการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตน แต่ยึดแนวความคิดหลักในการแสดงแต่ละชุดเป็นฐานสำคัญ แล้วแตกตัวให้มีรูปแบบแปลกตาออกไปเป็นระยะ

แนวคิด ทฤษฎี การฟ้อนนีโอล้านนา

1. การฟ้อนนีโอล้านนา เป็นกระบวนการมากกว่าผลผลิต (Process not Product) กล่าวคือ ผู้ฟ้อนมิได้คิดการฟ้อนนี้เพื่อผลสุทธิให้เกิดการฟ้อนอย่างใหม่ให้เป็นชุดสำเร็จรูปแบบการคิดสร้างสรรค์ระบำทั่ว ๆไป (Product) แต่ผู้สร้างสรรค์ใช้ฟ้อนเพื่อเป็นเครื่องมือในการนำเสนอสิ่งที่ตนค้นคิด หรือจินตนาการ (Process) ดังนั้น การฟ้อนจึงมามีวัตถุประสงค์ให้ยุติตายตัว เป็นแบบให้จดจำนำไปสืบทอดกันต่อ ๆไป ในทางตรงข้ามการฟ้อนนีโอล้านนาเปิดโอกาสให้ผู้ฟ้อนแต่ละคน อาศัยรูปแบบการฟ้อนใหม่นี้เป็นหลัก แล้วเติมแต่งความวิจิตรของท่าฟ้อน และกระบวนการเคลื่อนไหวร่างกายไปตามจินตนาการของตน ดังนั้นการฟ้อนชุดเดียวกันก็ต่างกันในรายละเอียด ทำให้เกิดความแปลกใหม่อยู่เสมอ แต่ก็คงไว้ซึ่งกรอบศิลปวัฒนธรรมล้านนาที่ผู้ฟ้อนได้ศึกษาซึมซาบ ลึกซึ้ง จึงสามารถนำอดีตมาทำให้มีชีวิตชีวา เพื่อล้านนาปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

2. การฟ้อนนีโอล้านนา แม้จะมีเอกลักษณ์ แต่มีแนวทางปฏิบัติ 3 ทางคือ

2.1 ในกรณีที่ผู้ฟ้อนจำลองอดีต หรือนำประวัติศาสตร์ มาเสนอให้เป็นปรากฏการณ์ของปัจจุบันสมัย การฟ้อนจะให้มิติความเป็นทิพย์ คือล่องลอย ปราศจากจังหวะ และเวลา การปรากฏขึ้นมา และจากไปด้วยท่าทางที่มลังเมลืองไม่คมชัด ผู้ชมสามารถสัมผัสได้ด้วยอารมณ์และจินตนาการที่ละเอียดอ่อน ประดุจการเพ่งพินิจตะกอนศิลปกรรมล้านนาอันไกลโพ้น

2.2 ในการที่ผู้ฟ้อนเกิดสุขเวทนาเสวยอารมณ์ และแสดงความสุขนั้นด้วยการฟ้อนด้วยภูมิธรรม และความสามารถของตนออกไปอย่างไม่มีขีดจำกัด ประหนึ่งการปลดปล่อยจิตวิญญาณของตนให้หลุดพ้นจากโลกมิติ จึงมิได้มุ่งเป็นความงดงามของท่าทาง เพียงหวังให้การฟ้อนเป็นสื่อกำจัดวิญญาณของตนไปสู่มิติใหม่ที่ตนมิสามารถสัมผัสได้ในปกติวิสัย

2.3 ในกรณีที่ผู้ฟ้อนประสงค์จะอวดฝีมือให้ผู้ชมชื่นชอบ ผู้ฟ้อนจะประดิษฐ์ท่าฟ้อนให้มีลวดลาย และลีลาอันหลากหลาย ให้ผู้ชมยกย่องว่า ทรงภูมิในภาษาท่าฟ้อนเช่นเดียวกับกวีที่สามารถด้นกลอนสดได้ด้วยพลังภาษาที่สูงส่ง

3. การฟ้อนนีโอล้านนาสามารถพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว เพราะอาศัยเสรีภาพแห่งการสร้างสรรค์ ภายในกรอบศิลปวัฒนธรรมล้านนา โดยเป็นกระบวนการพัฒนาแบบปลายเปิด คือ ผู้ฟ้อนสามรถดั้นด้น ค้นหาความเป็นล้านนาจากลีลาการฟ้อน จึงเกิดการแตกตัวและแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็ว ในสังคมแบบเอกลักษณ์เช่นปัจจุบัน